

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 22 JUNI. 1949

No. 1676

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	487
Sommaire, summaries	487
De fiscale wetsvoorstellen ter verlichting van de belastingdruk op het bedrijfsleven door Mr Dr E. Tekenbroek	488
De werkgelegenheid in Nederland door Mr Dr A. A. van Rhijn	492
De trekkingsrechten door Dr Th. H. Mulders	495
Aantekeningen:	
De financiële positie der Engelse rederijen	497
Enige aspecten van de Australische economie	498
Bedrijfs-economische notities:	
Het jaarverslag van De Nederlandse Participatiemaat- schappij N.V. door J. C. Brezel	499
Internationale notities:	
De staalindustrie van West-Europa	499
Nationaal product en nationaal inkomen van de Verenigde Staten	500
Mededeling:	
Mededelingen voor economen	500
Geld- en kapitaalmarkt	500
Statistieken:	
Bankstaten	501
Stand van 's Rijks Kas	502
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	502
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	503
Goudproductie	503

DEZER DAGEN

werden de gezamenlijke en onderlinge boringen door de Grote Vier te Parijs tot het einde voortgezet. Men is tenslotte zowaar op erts gestoten. Er is een proef boven gebracht, die tot verdere exploratie blijkt te noden.

„They have struck oil”. Bij analyse blijkt van de resultaten over Duitsland het gehalte niet hoog. „The Times”

van Dinsdag 21 Juni concludeert: „Germany remains divided; there is still no hope of a peace treaty; there is no real agreement on Berlin”.

Maar het begrip concessies komt in het slotcommuniqué op gunstiger wijze naar voren dan alleen in de zin van een star-afgepaald, streng voor anderen gesloten werkgebied. De poging om het verkeer van personen en goederen tussen Oost en West in beweging te brengen, wordt te Berlijn voortgezet.

Positieve toenadering is bereikt over het vredesverdrag met Oostenrijk. Zal dit land, „eens mede van jeugdige zangtonen vol” thans ook het vervolg van Da Costa's Lierzang mogen ervaren: „dat een ader... in de zandgrond geraakt, weder uitschoot en zwol”?

Nog overheerst de vragende vorm. Men is wat huiverig om in te gaan op veelbelovende expertises. Heeft men niet juist moeten verwerken, dat het solide goud van de Zuid-Afrikaanse mijn „Erfdeel” niet anders bleek dan erts van een meer met de ervaring overeenkomend gehalte? Toch blijft een eenvoudig Engels liedje in het hoofd hangen: „It may be Monday, it may be Tuesday, some day must be our good newsday.” Een liedje van verlangen.

Komt er ander nieuws over Indonesië? Informeel is de datum van de Ronde-Tafelconferentie thans door de partijen gezamenlijk vastgelegd; zo heeft men zich weer iets verder naar dit voorlopig lichtpunt toegewerkt. Het eind van de tunnel is echter nog niet in zicht. Telkens zijn er nieuwe stortingen; thans schijnen de Republikeinse leiders moeite te hebben met het doen aanvaarden van de afgesproken oplossing door hun militaire aanvoerders. En onduidelijk blijft op dit moment, hoe het zal uitvallen met Sumatra.

„Wat er van komen zal?” Het grote politieke probleem terzijde gesteld, wordt deze vraag nergens klemmender dan ten opzichte van de werkgelegenheid. Vooral in de Verenigde Staten peilt men thans van alle zijden de stand van zaken in dit opzicht. Een getal van drie miljoen werklozen wordt genoemd. Belangrijker wellicht dan de al of niet juistheid van het absolute getal — de Amerikaanse werkloosheidsstatistiek blijft in verhouding tot de soliditeit van andere Amerikaanse statistieken een zwakke steen — zijn de psychologische repercussies. Hier treft men de diepere lagen van een haast niet te overschatten vrees; die voor een herhaling van de jaren dertig.

Nog zijn in vele landen de werkstakingen — bewijs dat men op behoud van het werk hoopt en rekent — meer in het oog vallend. Nog kan de President der Verenigde Staten, op breder documentatiemateriaal, de directe onrust van zich wijzen. Doch de onderstroom blijft.

Zo dacht ook de Nederlandse Regering bij het indienen van het wetsontwerp op de werkloosheidsverzekering, een positieve vooruitgang, indien het negatieve werkelijkheid zou worden, „fleur du mal”, zoals Baudelaire zou zeggen. De hoofdtaak blijft de werkloosheidsverzekering werkloos te houden.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Behandeling van alle
bankzaken

* * *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE ·
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Belastingconsultatiebureau

A. L. F. Leverington

Alle belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer,
Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe,
Oud-Ontv. der Bel.; N. A.
Schol, Cand.-Not.; Mr. Dr. B.
J. F. Steinmetz, Belastingcons.
Adviseur voor Accountancy:
W. A. Brenning, Lid Nederl.
Broederschap v. Accountants.

1e Helmersstraat 95, Tel. 85508,
Amsterdam-W.

VERTAALBUREAU

op techn., chem., jurid.,
econom. en wetenschapp.
gebied voor

ENGELS & DUIJS

W. A. LEVERT, beëdigd
vertaler, Lorentzplein 1,
HAARLEM, Telefoon 12656.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage.

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Groothandel

DEZE WEEK:

Drs E. H. SCHERKS:

Wetsontwerp

„Wijziging Ondernemers-Belasting.”

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

3 1/2 % PANDBRIEVEN à 99 3/4 %
Serie A

HARINGVLIET 98 · ROTTERDAM

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr Dr E. Tekenbroek, *De fiscale wetsvoorstellen ter verlichting van de belastingdruk op het bedrijfsleven.*

Van de thans aanhangig gemaakte wetsontwerpen is het wetsontwerp Belastingherziening 1949 het belangrijkste. De hierin voorgestelde maatregelen brengen geen vermindering van de belastingdruk; slechts verschuiving van de druk naar later jaren vindt plaats. De redenen van het indienen van het ontwerp zijn: de stand van het economisch getij en de structurele eisen, welke voortvloeien uit de bevolkings- en de betalingsbalansproblemen. De laatste stellen het Nederlandse bedrijfsleven voor een omvangrijk financieringsprobleem. Dit, terwijl de grote winstmogelijkheden van de eerste na-oorlogse jaren verdwijnen. Het doel van de voorgestelde maatregelen is, in combinatie met de handhaving van de dividendstop, langs fiscale weg thans de mogelijkheden tot interne financiering te vergroten en het aantrekken van nieuw kapitaal te stimuleren. Het is de vraag, of deze maatregelen niet rijkelijk laat komen. Vooral nu vele ondernemers de verlichting nodig zullen hebben ter voldoening van belastingachterstand uit de achter ons liggende periode. Verder zijn de maatregelen, gezien de omvang van het financieringsprobleem, onvoldoende. De wetenschap, dat, na een tijdelijke verlichting, zware fiscale lasten te wachten staan, zal belemmerend werken.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *De werkgelegenheid in Nederland.*

De werkgelegenheid is hier te lande op het moment betrekkelijk gunstig. In de toekomst zullen algemene structurele factoren, zoals de bevolkingsvermeerdering en de sluitende betalingsbalans van grote betekenis zijn. Om de toenemende bevolking werk te verschaffen is industrialisatie nodig, met als gevolg het probleem van de kapitaalvorming. De Overheid zal bij de voortgang van de industrialisatie — in nauw overleg met het bedrijfsleven — een belangrijker rol spelen dan haar thans is toebedeeld. Door middel van aanmoedigingen, via de Herstelbank of via de gemengde onderneming is een belangrijke aanvullende taak voor haar weggelegd. Van de conjuncturele werkloosheid is internationale bestrijding dringend gewenst. Mogelijk zal in deze op een initiatief van de Ver. Staten mogen worden gerekend. Nationaal gezien zal een catalogus van maatregelen moeten worden opgesteld, welke naar gelang van de omstandigheden moeten worden toegepast. Ter zake van het uitvoeren van openbare werken is de inschakeling van de gemeenten van het grootste belang. Subsidies door het Rijk of andere faciliteiten zullen deze medewerking kunnen bevorderen.

Dr Th. H. Mulders, *De trekkingsrechten.*

Met de Overeenkomst voor Inter-Europese Betalingen werd gepoogd het inter-Europese handels- en betalingsverkeer te verruimen. Deze Overeenkomst, welke op 30 Juni a.s. afloopt, geeft in feite een combinatie van multilaterale compensatie en het gebruik van trekkingsrechten te zien. De resultaten van het compensatiesysteem zijn tegengevallen, doordat de productie van vele Marshalllanden onvoldoende was om tot een evenwichtige inter-Europese handel te leiden. De regeling van de trekkingsrechten beoogt een gedeelte van de ontvangen Marshallhulp door te geven aan andere Europese landen in de valuta van het doorgevende land. Voor de landen met doorgifteverplichting worden de vorderingen op valuta-zwakke landen omgezet in vorderingen luidende in harde valuta, hetgeen de handel tussen de Europese landen stimuleert. De landen, behalve Engeland, maakten nog niet van alle mogelijkheden gebruik. Aangezien te Parijs was bepaald, dat een trekkingsrecht, waarover in het eerste jaar niet is beschikt, niet vervalt en verschillende redenen kunnen bestaan, waarom een land het gebruik van trekkingsrechten wenst uit te stellen, mag hieruit niet de conclusie worden getrokken, dat de trekkingsrechten te hoog zijn.

SOMMAIRE.

Mr Dr E. Tekenbroek, *Les projets de loi relatifs à un dégrèvement fiscal, en faveur du secteur privé.*

L'accroissement de la population et les difficultés inhérentes à la balance de paiements placent le secteur privé néerlandais devant un problème considérable de financement. Les mesures proposées par le projet de loi „Révision des impôts 1949” ont pour but d'élargir les possibilités de financement interne et de stimuler l'attrait de nouveaux capitaux, à l'aide de la fiscalité. Ces mesures arrivent assez tard. La certitude qu'on se trouve en réalité devant un ajournement des impôts à payer, empêchera la formation des capitaux.

Mr. Dr A. A. van Rhijn, *Le marché du travail aux Pays-Bas.*

En ce moment, le marché du travail aux Pays-Bas est relativement favorable. Des facteurs de structure sont de la plus grande importance pour le marché du travail, dans un avenir rapproché. Le développement de l'industrialisation incitera les autorités publiques à jouer, dans l'avenir, un rôle plus important. En ce qui concerne la lutte contre le chômage conjoncturel, elle doit être portée sur le plan international.

Dr Th. H. Mulders, *Les droits de tirage.*

L'accord concernant les paiements inter-européens, qui expire le 30 juin 1949 comporte en fait une combinaison de compensations multilatérales et l'emploi des droits de tirage. Les résultats du système de compensation ont déçu l'attente. En ce qui concerne les droits de tirage il paraît que certains pays n'ont pas exploité toutes les possibilités. Etant donné que le droit à tirer peut être différé, pour plusieurs raisons, on ne doit pas en conclure que ces droits sont trop considérables.

SUMMARIES.

Dr E. Tekenbroek, *The fiscal bills covering relief of the tax burdens on trade and industry.*

On account of an increasing population and the problems regarding the balance of payments Netherlands economic life has to face an extensive financing programme. The purpose of the measures provided for in the bill covering revised taxation is to augment, along fiscal lines, the internal financing possibilities and to stimulate the investment of new capital. These measures are taken at a rather late date. The knowledge that it is only a question of deferring the tax to future years will be an impediment to the contemplated investment of capital.

Dr. A. A. van Rhijn, *Employment in the Netherlands.*

Structural factors are of vast importance to employment in the near future. As industrialization is progressing the authorities will have to play a more essential part than is now the case. Unemployment during times of depression will have to be fought internationally. In this connection America may possibly take the initiative. From a national point of view a catalogue of measures will be drawn up. The collaboration of the municipalities with respect to an important part, viz. public works, is of great significance.

Dr Th. H. Mulders, *The drawing-rights.*

The Agreement covering Inter-European Payments which will expire on June 30th next, is actually a demonstration of multilateral compensation and the use of drawing-rights. The results of the compensation-system have been disappointing. As regards the drawing-rights, it appears that a number of countries did not utilize all possibilities. In view of the fact that the making use of drawing-rights may be postponed and that there may be various reasons for doing so, it should not be concluded that the drawing-rights are too high.

DE FISCALE WETSVOORSTELLEN TER VERLICHTING VAN DE BELASTINGDRUK OP HET BEDRIJFSLEVEN.

Eindelijk zijn de reeds lang in uitzicht gestelde belastingplannen van de Regering gepubliceerd, althans ten dele, want in het vooruitzicht zijn nog plannen tot herziening van de loon- en inkomstenbelasting, welke zullen worden gesynchroniseerd met de verdere afschaffing of beperking der subsidies en met wijziging van de huurpolitiek, welke plannen echter voor het bedrijfsleven een minder directe betekenis hebben dan de thans gepubliceerde. Indiening van de desbetreffende wetsvoorstellen is nog in dit jaar te verwachten.

De thans aanhangig gemaakte plannen zijn vervat in drie wetsvoorstellen.

Wetsontwerp tot wijziging van de Ondernemingsbelasting.

Voorgesteld wordt de belastingheffing naar de grondslag bedrijfskapitaal te laten vervallen. De Minister berekent, dat daardoor ca f 52.000.000 minder Ondernemingsbelasting van het bedrijfsleven zal worden geheven. Voor een juiste beoordeling van de drukverlichting, die dit voorstel voor het bedrijfsleven met zich brengt, dient echter in aanmerking te worden genomen, dat als gevolg van het feit, dat voor de heffing van de Inkomstenbelasting en Vennootschapsbelasting, de Ondernemingsbelasting een zakelijke last is, een deel (aan de zekere kant te stellen op 30 à 33½ pCt) van de minder geheven ondernemingsbelasting, dus weer in de Schatkist terugkomt als hogere opbrengst van de Inkomsten- en de Vennootschapsbelasting.

Het bedrijfsleven zal intussen deze drukvermindering dankbaar accepteren, vooral omdat het hier gaat om een belasting, die het karakter van een vaste last heeft.

Wetsontwerp op de Dividendbeperking 1949.

Dit ontwerp kan men feitelijk geen belastingwet meer noemen. De superdividendbelasting is krachtens uitdrukkelijke bedoeling van de ontwerper geworden een boete op overtreding van de dividendstop, welke boete men in de vorm van een belasting heft om de rechtspraak over een en ander in handen van de, meer dan de gewone rechter, deskundig geachte administratieve rechter te kunnen leggen. Een nieuwe niet-fiscale doelstelling van een belastingwet, die de theoretici bij de formulering van het begrip belastingen de nodige moeilijkheden zal veroorzaken.

Wat het handhaven van de dividendstop betreft, kan ik mij niet aan de indruk onttrekken, dat de verdediging daarvan in de Memorie van Toelichting uitermate zwak is.

Noodzaak tot zelffinanciering, waarvoor steun aan de directies bij hun dividendpolitiek nodig is en een vaag appel aan het bestaan van een loonplafond, ziehier de beide gronden, waarop de Minister de dividendstop meent te moeten handhaven. Daartegenover staat, dat de Minister op verschillende plaatsen in de onderhavige kamerstukken er op wijst, dat er grote behoefte is aan aanbod van zgn. risico-dragend kapitaal. Uit dien hoofde worden buitenlandse kapitaalverschaffers buiten de dividendstop gehouden. Moet men hieruit de conclusie trekken, dat de Minister vrijwillig geen aanbod van risico-dragend kapitaal van het binnenland uit verwacht en er daarom de voorkeur aan geeft het aanbod daarvan door een, z.i. de zelffinanciering bevorderende, dividendstop af te dwingen?

Men kan er zich over verwonderen, dat het ontwerp niet het contraseign van de Minister van Economische Zaken heeft, aangezien de daarin geregelde materie voor de industrialisatie van ons land van m.i. niet gering te achten betekenis is.

Op de inhoud van het ontwerp ga ik niet dieper in,

enerzijds omdat, gelijk gezegd, de materie feitelijk niet van fiscale aard is en anderzijds om de beperkte ruimte, die een tijdschriftartikel nu eenmaal biedt, te kunnen gebruiken voor het derde hierna te noemen ontwerp.

Slechts veroorloof ik mij een paar opmerkingen. Een 2 pCt rentevergoeding over de gevormde reserves is wel een stiefmoederlijke vergoeding voor het kapitaal, dat de N.V.'s zich (van de aandeelhouders) voor zelffinanciering in het verleden hebben verschaft; belangrijker is, dat dit percentage ook weinig prikkel geeft aan de aandeelhouders om aan verdere zgn. zelffinanciering mede te werken.

De opzet van het ontwerp is voorts zodanig, dat, als het in zijn voorgestelde bewoording wet zou worden, holding companies, met 100 pCt-dochter-ondernemingen, waarbij de verhouding tussen het nominale kapitaal en het fiscale vermogen bij moeder en dochter verschillend is, (hetgeen een normaal verschijnsel is, want de dochter reserveert als werkmaatschappij en de moeder geeft in principe ontvangen dividend door zonder de kostprijs der aandelen te verhogen), direct naar de Minister moeten lopen met verzoek om toepassing van de hardheidsclausule, of om in 's lands belang ontheffing te verkrijgen van de dividendstop (art. 19 no. 3). Ik acht dit een weinig fraaie wijze van wetgeving.

Door de wetsduiding in art. 4 lid 2 letter d kunnen aandeelhouders van N.V.'s, die verschillende soorten aandelen hebben uitstaan in een door de ontwerper stellig niet bedoelde voordelige positie komen te verkeren.

Wetsontwerp Belastingherziening 1949.

Dit derde wetsontwerp is het belangrijkste. De voornaamste punten ervan, die ik in het onderstaande nader zal behandelen, zijn:

A. De nieuwe omschrijving van het fiscale winstbegrip, waarin o.a. is verwerkt de schaarste-kop-afschrijving van 33⅓ pCt op de bedrijfsmiddelen, gekocht, verbeterd of besteld tussen 1 Januari 1946 en 1 Januari 1953; het stoppen van een lek, geslagen door het arrest van de Hoge Raad met betrekking tot de heffing van inkomstenbelasting bij vererving van een bedrijfsvermogen; het codificeren van de enige reeds met departementale resoluties ingevoerde regelingen betreffende uitstel van belastingheffing over boekwinst gemaakt door het ontvangen van schadevergoedingen (verzekeringsuitkeringen) voor door een calamiteit verloren gegane bedrijfsmiddelen (de zgn. vervangingsreserve) (art. 1).

B. De opwaardering (verdubbeling van de boekwaarde van 31 December 1947) van bepaalde bedrijfsmiddelen, die ult. 1941 tot het bedrijf behoorden, waardoor nieuwe afschrijvingspotentie ontstaat (art. 2).

C. De „liquidatie” van het belastingvrij reserveren van de Wet Belastingherziening 1947, mitsgaders van de zgn. overgangsreserve, die nu voor de tweede maal wordt herleid; hiermede houdt verband de verlenging van de verliescompensatietermijn van 2 jaar tot 3 jaar (art. 3, 4, 5 en 7).

D. Een bijzondere tegemoetkoming voor oorlogsslachtoffers c.a. (art. 6).

Ad A. Het nieuwe fiscale winstbegrip etc.

Met de invoering van de Winstbelasting deed de winstberekening door vermogensvergelijking haar intrede in het Nederlandse belastingrecht en werden de begrippen „fiscale balans”, „fiscaal vermogen”, „fiscaal aftrekbare passiva”, „onttrekkingen niet voor bedrijfsdoelinden” e.d. geïntroduceerd. Met deze begrippen hebben het bedrijfsleven en de belastinginspecteurs zich allengs vertrouwd gemaakt. Er zij aan herinnerd, dat deze nieuwe formulering van het winstbegrip ons niet door de Duitsers is opgedrongen; weliswaar is de Winstbelasting hier te lande tijdens de bezetting ingevoerd, maar de Tweede Kamer had vóór de oorlog reeds het wetsontwerp goedgekeurd. Men kan dus niet zeggen, dat de Minister thans

voorstelt een schrijnend, ons opgedrongen stuk Duits recht door nationaal recht te vervangen.

Neemt men daarnaast in aanmerking, dat, zoals de Minister zelf uitdrukkelijk betoogt, de bedoeling van de nieuwe omschrijving van het fiscale winstbegrip niet is een materiële wijziging in het fiscale winstbegrip aan te brengen, dan bestaat er m.i. alle aanleiding zich af te vragen, of het nu wel nodig was juist thans de omwerking van deze rechtsmaterie weer ter hand te nemen.

Het moge waar zijn, dat het thans geldende fiscale winstbegrip omschreven is op de wijze, die, als men deze materie opnieuw moest regelen, voor verbetering vatbaar is, maar ik ontken ten stelligste, dat het bedrijfsleven thans de behoefte gevoelt aan een nieuw fiscaal winstbegrip, dat geen materiële wijziging in de zin van verlichting van de druk brengt, maar uitsluitend een andere formulering van het geldende begrip betreft. Integendeel, in de kringen van het bedrijfsleven en evenzeer in die van de met aanslagregeling belaste inspecteurs, bestaat voor alles behoefte aan rust in de fiscaalrechtelijke materie.

Het is nu eenmaal een feit, dat men een rechtsmaterie niet kan omwerken zonder dat men degenen, die die rechtsstof hebben te hanteren, voor allerlei interpretatievraagstukken stelt, die onzekerheden in de rechtstoepassing met zich brengen.

Het nieuwe fiscale winstbegrip brengt dus geen vermindering van belastingdruk, zulks is trouwens evenmin het geval met de verdere inhoud van het wetsontwerp; slechts verschuiving van de druk naar later is de bedoeling.

Als reden van het indienen van het ontwerp geeft de Minister aan de stand van het economische getij en de structurele eisen, welke voortvloeien uit de bevolkings- en de betalingsbalansproblemen. Investeringsactiviteit wordt daarvoor onontbeerlijk geacht. Was het in de eerste jaren na de oorlog, aldus de Memorie van Toelichting, zelfs met een verouderd productie-apparaat gemakkelijk winsten te behalen, dit getij is aan het verlopen; zowel in het binnenland als in het buitenland is de concurrentie scherper geworden en wat het buitenland betreft heeft men rekening te houden met het feit, dat de bedrijven daar dikwijls beter geoutilleerd zijn.

De beroepsbevolking stijgt hier te lande jaarlijks met 40.000 à 50.000 personen, die dus in het economisch leven moeten worden opgenomen. In verband met het betalingsbalansprobleem moet dit opnemen op efficiënte en internationaal verantwoorde wijze geschieden, met als alternatief een sterke daling van het welvaartspeil.

Voor de oplossing van het omvangrijke financieringsprobleem, waarvoor het Nederlandse bedrijfsleven door dit alles wordt gesteld, is een combinatie nodig van zelffinanciering en van aantrekken van nieuw kapitaal door de bedrijven. „Het is met het oog hierop, dat de ondergetekende meent de mogelijkheden tot zelffinanciering langs fiscale weg te moeten verruimen”, aldus de Minister.

Dit beoogt hij, met handhaving van de dividendstop, te bereiken door voor het bedrijfsleven de mogelijkheid te openen in de eerstvolgende jaren grote afschrijvingen te doen, hetgeen voor die jaren de fiscale lasten vermindert.

De Minister meent voorts, dat deze verlichting van de fiscale lasten niet alleen de zelffinanciering ten goede zal komen (mits dan gepaard gaande met handhaving van de dividendstop), maar ook noodzakelijk is voor het aantrekken van nieuw kapitaal.

Het in het bovenstaande samengevatte betoog in de Memorie van Toelichting geeft aanleiding tot twee, m.i. voor de hand liggende, opmerkingen.

In de eerste plaats de vraag, of wij bij een stand van zaken, zoals die ons in de Memorie van Toelichting wordt geschetst, hier te lande niet rijkelijk laat zijn met het treffen van fiscale maatregelen teneinde het bedrijfsleven in staat te stellen tot zelffinanciering en aantrekking van nieuw kapitaal. Deze vraag klemt temeer nu door het

verlopen van het economisch getij, waarvan de Memorie van Toelichting zelf gewaagt, welks verlopen toch reeds enige jaren geleden te voorspellen was, de mogelijkheid tot zelffinanciering en het verkrijgen van nieuw kapitaal niet is vergroot.

Sedert de bevrijding werkt, niettegenstaande een knellende dividendstop, een strenge prijsbeheersing en een straffe geldsanering, ons bedrijfsleven onder een zeer stringent fiscaal regiem, dat noch voor de zelffinanciering, noch voor het verkrijgen van risico-dragend kapitaal van buiten de onderneming bevorderlijk is. Uit die periode resteert nog een zeer grote achterstand van te betalen belastingen; tal van ondernemers zullen het soulaas, dat ze fiscaal thans tijdelijk krijgen, hard nodig hebben om deze achterstand te betalen.

In de tweede plaats moet men constateren, dat de thans voorgestelde fiscale tegemoetkomingen in een wanverhouding staan tot de in de Memorie van Toelichting op juiste wijze geschetste kwaal ter genezing waarvan ze moeten dienen. Met uitzondering van het vervallen van de belasting naar het bedrijfskapitaal voor de Ondernemingsbelasting betekent, op de lange duur beschouwd, een groot deel van de voorgestelde maatregelen echter slechts een verschuiving van de belastingdruk, hetzij doordat de fiscus een aanspraak behoudt, hetzij doordat de winstberekening ook afgezien van die claim in de toekomst hoger zal uitvallen, dan zonder de verlichting voor de eerstkomende jaren het geval zou zijn geweest (M.v.T. blz. 2).

De wetenschap, dat na een tijdelijke verlichting zware fiscale lasten te wachten staan, en bovendien de dividendstop gehandhaafd blijft, zullen m.i. belemmerend werken op het uitlokken van voldoende aanbod van risico-dragend kapitaal. In dit verband moet er ook op worden gewezen, dat in de Memorie van Toelichting op aan duidelijkheid weinig te wensen overlatende wijze te kennen wordt gegeven, dat het in de bedoeling ligt de in de onbelaste reserve op te nemen overgangsreserve op een door de fiscus daarvoor geschikt geacht tijdstip te gaan belasten. Voorts valt te bedenken, dat de noodzakelijk geachte verdere industrialisatie van ons land voorschijnt niet veel meer is dan een wensdroom. Het buitenland zit er stellig niet op te wachten totdat wij zover zijn. Integendeel, er zal voor de afzet gevochten moeten worden. Dit betekent, dat grote risico's moeten worden gelopen, die degenen, van wie het daarvoor benodigde kapitaal moet komen (t.w. de oude aandeelhouders, resp. eigenaren der ondernemingen bij de zelffinanciering en de nieuwe aandeelhouders bij de aantrekking van kapitaal van buiten de ondernemingen), slechts bereid zullen zijn te lopen als voor hen de kans op een ruime beloning bestaat. Deze kans bieden de onderhavige voorstellen stellig niet.

Het is dunkt mij geen nietszeggende algemeenheid er hier aan te herinneren, dat het Nederlandse bedrijfsleven zich steeds gekenmerkt heeft door een sterke mate van zelffinanciering toen het fiscale regiem daarvoor gunstig was. Men denke in dit verband aan de grote reserves, die onder de vigueur van de Dividend- en Tantiëmebelasting zijn gevormd. Het valt m.i. niet aan te nemen, dat de mentaliteit van het Nederlandse volk, vooral nu de markt van consumptiegoederen weer tekenen van verzadiging gaat vertonen, zoveel veranderd zou zijn, dat het niet tot de benodigde zelffinanciering resp. aanbod van risico-dragend kapitaal zou komen, als de fiscale tarieven niet een beletsel zijn om de adequate beloning voor het risico lopen aan de desbetreffende kapitaalverschaffers te laten toevloeien.

De onevenwichtigheid, welke m.i. zuiver economisch beschouwd in de M.v.T. te constateren is tussen enerzijds de juiste probleemstelling en anderzijds het aangeven van de apert ontoereikende middelen ter oplossing ervan, is kennelijk toe te schrijven aan politieke factoren. Dit blijkt uit het betoog van de Minister op blz. 3 en 4 van de

M.v.T., waar hij motiveert waarom hij volstaat met de voorstellen, zoals die in het ontwerp zijn vervat.

In de eerste plaats wijst hij er op, dat de begrotingspositie geen prijsgeven van belastingopbrengsten gedooft, daar de uitgavenzijde geen ruimte laat tot drastische bezuinigingen, daar een aantal grote posten, t.w.: de dienst der nationale schuld, sociale voorzieningen, onderwijs, een groot gedeelte van de wederopbouw en defensie, inelastisch is. De Minister ziet als alternatief inflatie, in welk verband hij nog wijst op het verdwijnen van de deflatoire krachten, zodra de buitenlandse hulp, welke wij thans genieten, ophoudt.

In de tweede plaats wijst hij er op, dat de verdeling van de investeringen tussen de private en de publieke sector van de volkshuishouding bij verdergaande fiscale tegemoetkomingen aan het particuliere bedrijfsleven ten gunste van de private sector verschoven zou worden, hetgeen hij niet in overeenstemming acht met de wensen der Staten-Generaal.

In de derde plaats wijst de Minister er op, dat de sociale rechtvaardigheid niet gedooft, dat verdere fiscale tegemoetkomingen aan het bedrijfsleven worden gegeven, omdat de belastingdruk dan niet op de juiste wijze over de verschillende groepen van de bevolking zou worden verdeeld.

Men kan slechts hopen, dat de leden der Staten-Generaal zullen beseffen, dat, als voor het behoud van een schip slechts één maatregel geboden is, het de dure plicht van de kapitein is die maatregel te nemen, ook al weet hij daardoor belangen te treffen, welke hem dierbaar zijn.

Ad. B. Herwaardering bedrijfsmiddelen.

Met zekere spanning mocht men uitzien naar het standpunt, dat de Minister t.a.v. de vervangingswaarde zou gaan innemen. Met alle reverentie aan dit bedrijfseconomische leerstuk, wordt het door de Minister van de hand gewezen. De Minister meent, dat de plaats gehad hebbende prijsstijging (exceptionele omstandigheden voorbehouden) zich in de eerstkomende jaren niet zal herhalen. De Minister verwacht eerder een prijsdaling en motiveert daarmee de door hem gekozen factor 2 voor de herwaardering; hij neemt dus aan, dat de prijzen niet zullen dalen beneden 200 pCt van het niveau van Mei 1940. Volstaan kan dus worden met een correctie voor éénmaal. Invoering van het stelsel der vervangingswaarde acht de Minister onverantwoordelijk; over de transponering van dit stelsel op fiscaal gebied bestaat allerm minst eenstemmigheid. De gevolgen ervan zouden niet te overzien zijn; in geen enkel land is men er dan ook toe overgegaan. Niet de vervangingswaardetheorie, maar de „financieel-economische toestand van dit ogenblik, i.v.m. het cardinale belang van een zekere vernieuwing van het productie-apparaat”, heeft de doorslag gegeven tot het doen van de onderhavige voorstellen.

In 1946 en 1947 is volgens de Minister zoveel verdiend, dat ook na aftrek van de belastingen voldoende is overgebleven voor het vormen van een vernieuwingsfonds; bovendien bood de belastingvrije reservering voor die jaren soulaas. Op die jaren behoef dus niet meer te worden teruggekomen.

Voor een juiste beoordeling van het wetsontwerp dient men dit uitgangspunt van de M.v.T. goed in het oog te houden. Populair uitgedrukt kan men zeggen, dat het afschrijven op duurzame bedrijfsmiddelen, twee aspecten heeft, t.w. een element voor de winstberekening enerzijds en een element voor de financiering anderzijds (het aan het bedrijf binden van middelen, welke voor de financiering van de vervanging der verbruikte bedrijfsmiddelen gebruikt kunnen worden). Uitsluitend dit laatste aspect heeft de Minister als uitgangspunt genomen. Dit leidde hem er tevens toe opwaardering van grond en van gebouwen (met uitzondering van gebouwen, waarvan de afschrijvingsduur minder dan 20 jaar is) niet toe te

staan, omdat de vervangingsnoodzaak bij grond zich niet voordoet en bij gebouwen minder urgent is.

Bij dit onderdeel van het betoog in de M.v.T. rijst de vraag, of niet over het hoofd gezien wordt, dat het er niet alleen om gaat door het openen van de mogelijkheid van grote afschrijvingen in de eerstvolgende jaren gelden aan de bedrijven te binden, welke dan voor vervanging van bedrijfsmiddelen besteed kunnen worden, maar evenzeer om het aantrekken van nieuw, vooral zgn. risico-dragend kapitaal.

Vermoedelijk zullen de faciliteiten, welke thans worden verleend, de mogelijkheid van het verkrijgen van zgn. vreemd, dus niet-risico-dragend, kapitaal vergemakkelijken. Door de hoge afschrijvingen, welke in de eerstvolgende jaren worden toegestaan, zal het tal van bedrijven mogelijk zijn in die jaren grote aflossingsverplichtingen op zich te nemen, hetgeen de credietverkrijging door hypotheekbanken en andere institutionele beleggers zal bevorderen, daar deze credietverschaffers na die eerste grote aflossingen onderpanden met behoorlijke overwaarde verkrijgen. Voor de verkrijging van risico-dragend kapitaal is een materiële verlaging en niet louter een verschuiving van de belastingdruk nodig.

Het is van dit gezichtspunt uit beschouwd te betreuren, dat de Minister heeft gemeend de nominale stijging van het bedrijfsvermogen door de opwaardering van bepaalde activa, zij het dan niet op het moment van de tot uitdrukking brenging ervan, maar later, door toevoeging dier vermogensstijging aan de belastingvrije reserve, te moeten belasten. De nieuwe fiscale claim, welke dusdoende naast de oude onbelaste reserve en (bij N.V.'s) de overgangsreserve op het bedrijfsleven weer wordt gelegd, zal voor de verdere ontwikkeling ervan, niet bevorderlijk zijn.

Het wil mij voorkomen, dat de Minister tot een vrijlaten van die nominale vermogensstijging zou kunnen besluiten, zonder daarmede prijs te geven het principiële standpunt, dat hij t.a.v. het fiscale winstbegrip inneemt en blijkens zijn verwerping van de vervangingswaarde ook voor de toekomst in wil blijven nemen. In de M.v.T. wordt er immers terecht op gewezen, dat het in deze gaat om een *eenmalige* voorziening i.v.m. een plaats gehad hebbende prijsstijging, waarvan de Minister een deel blijvend acht, hetgeen hem er toe brengt de vermenigvuldigingsfactor 2 te kiezen. Daarbij komt, dat er tussen de aanvaarding van de vervangingswaarde, zoals deze hier te lande wordt verdedigd en het handhaven van het standpunt, dat elke nominale vermogensstijging voor een bedrijf het maken van fiscale winst betekent, een tussenstandpunt mogelijk is. Men kan m.i. verdedigen, dat een nominale waardestijging van een bedrijfsvermogen, voor zover die is toe te schrijven aan de waardedaling van de munteenheid, dus aan een voor een onderneming exogene factor, welke bovendien door de Overheid zelve in het leven geroepen wordt, niet tot fiscale winst kan leiden.

De moeilijkheid om bij prijsveranderingen vast te stellen in hoeverre deze aan factoren aan de goederenzijde, dan wel aan de geldzijde gelegen toe te schrijven zijn, maken het onmogelijk voor de jaarlijkse fiscale winstberekening de nominale waardestijging van het bedrijfsvermogen naar dit criterium telkens te gaan analyseren. Ik geloof echter, dat bij het nemen van een éénmalige maatregel, waartoe de Minister, getuige de indiening van het onderhavige wetsontwerp, thans bereid is over te gaan, de fiscus aan de zekere kant zit als er van wordt uitgegaan, dat vergeleken met Mei 1940 de waarde van onze munteenheid met 50 pCt is gedaald, hetgeen een vermenigvuldigingsfactor van 2 ter boeking op een belastingvrije vermogensrekening motiveert.

Had de Minister de hierboven ontwikkelde opvatting als uitgangspunt genomen, dan had het ontwerp m.i. niet alleen beter aan het gestelde doel (vermindering van

de fiscale druk teneinde aantrekking van risico-dragend kapitaal te bevorderen) beantwoord, maar was het ook meer in overeenstemming geweest met het rechtsbewustzijn.

Ad C. Liquidatie van de onbelaste reserve (oud) en van de zgn. overgangsreserve.

Het was een publiek geheim, dat de mogelijkheid tot belastingvrij reserveren, welke met de Wet Belastingherziening 1947 werd geopend, hoe juist ze in principe ook mag worden geacht, in de praktijk tot allerlei fiscaal technische moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. Uit dien hoofde zal het verdwijnen van deze mogelijkheid weinig worden betreurd. Het valt moeilijk te zeggen, of het extra verliescompensatie-jaar, dat daarvoor in de plaats komt, wel voldoende compensatie betekent. Ik vermoed van niet. Uit het betoog in § 5 van de M.v.T. meen ik te mogen opmaken, dat de Minister dit inzicht deelt. M.i. is een compensatietermijn van 3 jaar te gering; een dergelijke korte termijn brengt het gevaar met zich, dat de fiscus over een reeks van jaren beschouwd meer winst belast dan een onderneming in die jaren in totaal heeft gemaakt; dit gevaar is vooral groot als de compensatiejaren volgende en niet (althans ten dele) voorafgaande jaren zijn, omdat de haussejaren dan doorgaans vol belast blijven.

Het bedrag der onbelaste reserve (oud) wordt gezamenlijk met de hierboven sub B besproken opwaarderingsreserve en (voor N.V.'s) met het tot 60 pCt herleide restant per 1 Januari 1948 van de herleide overgangsreserve tot een nieuwe onbelaste reserve samengevoegd. Art. 4 van het ontwerp bepaalt, dat deze (nieuwe) onbelaste reserve bestemd is voor verliescompensatie en voorts aan de winst wordt toegevoegd als het bedrijfsvermogen anders dan door verlies daalt beneden het bedrag van dat vermogen per 1 Januari 1948. In de toelichting op art. 4 wordt deze regeling als een belangrijke verzachting vergeleken bij de bestaande regeling ex art. 4 van de Wet Belastingherziening 1947 gekwalificeerd. Hiertegenover staat, dat voor N.V.'s met overgangsreserves de kans op een onttrekking aan die overgangsreserve (alsdan „onbelaste reserve nieuw”) en dus op belastingheffing aanmerkelijk vergroot wordt. Een voorbeeld moge dit verduidelijken. Als een N.V. in enig jaar om redenen van dividendpolitiek meer dividend uitkeert, dan haar fiscale winst bedraagt, dan zal zulks bij de bestaande regeling niet spoedig leiden tot een aantasting van de overgangsreserve. Immers, weliswaar daalt door een dergelijke dividenduitkering het fiscale vermogen beneden dat van het voorafgaande jaar, maar er is doorgaans in een N.V. voldoende gereserveerde reeds belaste winst of een restant van het bij de overgang van de Winstbelasting naar de Vennootschapsbelasting vrij geworden deel van de oorspronkelijke overgangsreserve aanwezig, om niet tot een belastbare uitdeling uit de overgangsreserve aanleiding te geven. Deze vetlaag om de herleide overgangsreserve wordt, door hetgeen de Minister thans voorstelt, er af gehaald.

Neemt men nu in aanmerking, dat het onderhavige wetsontwerp door het mogelijk maken van grote afschrijvingen in de eerstkomende jaren voor N.V.'s de kans vergroot, dat zij om redenen van dividendpolitiek over die jaren meer zullen uitkeren dan hun fiscale winst bedraagt, dan moet men constateren, dat de Minister hier met de ene hand terugneemt, wat hij met de andere hand geeft.

Ad D. Tegemoetkoming aan oorlogsslachtoffers e.d.

Art. 6 van het ontwerp treft een verdergaande regeling voor hen, die tussen 9 Mei 1940 en 1 Januari 1948 bedrijfsmiddelen verloren hebben en deswege een schadevergoeding kregen (de categorie omvat dus meer dan louter oorlogsslachtoffers). Zij mogen niet alleen een bedrag,

gelijk aan het verschil tussen de boekwaarde en de schade loosstelling, maar bovendien een bedrag, gelijk aan de boekwaarde van de verloren gegane bedrijfsmiddelen, (immers de gehele schadeloosstelling) voor afschrijving gebruiken. M.a.w. een onderneming, welke in 1940 door bombardement bedrijfsmiddelen verloor, welke te boek stonden voor f 1.000.000 en daarvoor een schadeloosstelling kreeg van f 3.000.000, mag dus in het totaal f 3.000.000 reserveren voor afschrijving op het vervangende actief, met dien verstande, dat, voor zover de schadeloosstelling de fiscale boekwaarde niet overtreft (dus de boekwaarde zijnde i.c. f 1.000.000), die reservering in een willekeurig boekjaar na 1 Januari 1948 kan geschieden.

Deze verdergaande regeling wordt in de M.v.T. gemotiveerd met er op te wijzen, dat deze slachtoffers op 1 Januari 1948 geen oude activa meer hebben, zodat zij niet van de opwaarderingsregeling kunnen profiteren. Is het bij dit uitgangspunt wel logisch, dat als eis gesteld wordt dat een schadeloosstelling ontvangen moet zijn; m.i. heeft de ontwerper bij dit art. 6 wel voldoende gelet op het verschil in karakter van de zgn. opwaarderingsreserve en van de zgn. vervangingsreserve.

Door het feit, dat art. 6 verwijst naar art. 11 (nieuw) I.B. wordt echter ook hier een deel van het voordeel, dat aan oorlogsslachtoffers c.a. met de ene hand wordt gegeven, met de andere hand weer teruggenomen. Immers door de laatste zinsnede van evenvermeld artikel 11 gaat het toegekende voordeel ten koste van de mogelijkheid om $\frac{1}{3}$ van de kostprijs van de tussen 1 Januari 1946 en 1 Januari 1953 aangeschafte bedrijfsmiddelen vervroegd af te schrijven (art. 8 lid 3, nieuw I.B.).

Het maakt de indruk, dat de ontwerper bij art. 6 in zijn eigen enigszins ingewikkeld systeem verstrikt is geraakt.

Kapitalisatie van besloten N.V.'s.

De omzetting van besloten N.V.'s in open N.V.'s, voor de verdere industrialisatie van ons land dikwijls een noodzaak, wordt ernstig belemmerd door de fiscale consequenties, welke een dergelijke omzetting voor de N.V. zelve zowel als voor de aandeelhouders met zich brengt. Met allerlei ingewikkelde contracten, welke voor een gezonde kapitalisatie van het Nederlandse bedrijfsleven stellig niet bevorderlijk zijn, tracht men daaraan dan wel een mouw te passen. De Minister roert dit vraagstuk in zijn M.v.T. ook even aan. Hij erkent deze moeilijkheden en wijst op de mogelijkheid om via de claimconstructie een oplossing te vinden, waarbij het m.i. past op te merken, dat deze constructie zich baseert op rechtspraak van de H.R. (het vrij van inkomstenbelasting zijn van de opbrengst van claimrecht), welke rechtspraak in de wetenschappelijke literatuur in de laatste tijd echter ernstig becristiseerd wordt en dus geen bijster zekere basis biedt. Hét is daarom ernstig te betreuren, dat de Minister op grond van het feit, dat nog overleg met de Beneluxpartners over de belastingheffing van bonusaandelen gaande is, in deze geen definitieve oplossing kan brengen.

Evenzeer is het te betreuren, dat de Minister geen aanleiding heeft gevonden de terugkeer naar, resp. de omzetting van ondernemingen in de N.V.-vorm te vergemakkelijken. Weliswaar werd met de resolutie van 2 Juni 1947 een regeling hiervoor getroffen, maar de wijze waarop deze resolutie door het Ministerie na een aanvankelijk tegemoetkomende houding ten uitvoer wordt gelegd, houdt wederom het ten uitvoer leggen van tal van gezonde plannen van uitbreiding tegen.

Ten nauwste houden hiermede verband de fiscale lasten, welke het gevolg zijn van het overnemen van bedrijven, het uittreden van vennoten, het toetreden van nieuwe vennoten, het fusioneren van bedrijven, het overdragen van aandelen in familievennootschappen (zgn. aanmerkelijke belangen) etc. Bij een in ontwikkeling zijnd bedrijfsleven moeten dergelijke gebeurtenissen,

vooral bij de kleine en bij de middelgrote bedrijven, geregeld voorkomen. Men mag stellen, dat voor de industriële ontwikkeling van ons land het oog niet te uitsluitend gericht mag zijn op de verdere uitbreiding van de reeds bestaande grote publieke N.V.'s, maar juist de kleine en middelgrote bedrijven mede de aandacht moeten hebben.

Dank zij onze geperfectioneerde belastingwetten, staat bij het plaats hebben van de hierboven bedoelde gebeurtenissen de Inspecteur van de belastingen op de wacht om met de wet in de hand zijn eisen te stellen. Er gaat bedrijfsvermogen over, dus alles moet op verkoopwaarde worden gewaardeerd en over de daardoor tot uitdrukking komende geheime reserves (men denke aan de niet op de balans voorkomende zelfgekweekte goodwill), moet belasting worden betaald, zij het dan tegen het speciale tarief van art. 48.

Het valt m.i. te betreuren, dat niet statistisch tot uitdrukking kan worden gebracht, de mate waarin door deze wijze van belastingheffing een gezonde ontwikkeling van het bedrijfsleven wordt geremd en tot welke ongezonde juridische constructie men komt om te trachten aan de fiscale consequenties te ontkomen. Ware dit mogelijk, ik geloof stellig, dat de Minister in zijn onderhavig wetsontwerp aan deze materie niet voorbij was gegaan op de wijze, zoals thans het geval is.

De Minister heeft n.l. van de indiening van het onderhavige ontwerp gebruik gemaakt om de hier becritiseerde fiscale voorschriften te perfectioneren door een lek, dat door het arrest van de H.R. d.d. 2 April 1947 er in geslagen was, te dichten. Men moet toegeven, dat principieel beschouwd de mogelijkheid, welke genoemd arrestopen liet, niet past in het systeem, dat aan onze I.B. ten grondslag ligt, zodat het begrijpelijk, immers consequent, is, dat de Minister thans ingreep.

Minder begrijpelijk is echter, dat hij het nodig heeft geoordeeld de onderhavige reeds zo knellende voorschriften nog te verzwaren door in zijn nieuw artikel 20 I.B. voor te stellen, de geheime reserves, welke bij de hierboven bedoelde gebeurtenissen uit de voorraden aan de dag treden, met het normale tarief (dus niet met het speciale tarief van art. 48) te belasten. Een nieuw fiscaal frictielement wordt hier aan de reeds bestaande op dit gebied toegevoegd.

Ik ben mij er ten volle van bewust hier een uitermate moeilijk vraagstuk aan te raken. Zolang onze wetgever het in een bedrijf belegd vermogen voor onze I.B. niet op een meer consequente wijze als een afzonderlijk vermogensbestanddeel gaat zien en onze I.B. het strikt persoonlijk karakter houdt, welke ze thans heeft, is het thans geldende recht op dit punt logisch en formeel juridisch verantwoord.

Het enige waarvoor men hier dus kan pleiten, is een niet consequente afwijking van het persoonlijk karakter van de I.B. in dier voege, dat, als een bedrijfsvermogen overgaat en de nieuwe eigenaren de desbetreffende activa voor de oude boekwaarde in hun bedrijfsadministratie opnemen, ter gelegenheid van die overgang geen I.B. wordt geheven. De door de fiscus nog te belasten geheime reserves blijven dan in het bedrijfsvermogen zitten en worden t.z.t. bij de nieuwe eigenaren belast. Aangenomen mag worden, dat bij de vervreemding van een bedrijfsvermogen onder een dergelijk fiscaal voorschrift, de contractspartijen daarmede in dier voege rekening zullen houden, dat de vervreemder in de hoogte van verkoopprijs, die hij kan bedingen, de belasting, welke de verkrijger eventueel te wachten staat, teruggewenteld krijgt. In feite wordt de afwijking van het persoonlijk karakter, dat de I.B. eigen is, dus niet zo groot als men op het eerste gezicht geneigd zou zijn aan te nemen.

's Gravenhage.

TEKENBROEK.

DE WERKGELEGENHEID IN NEDERLAND.

In de jaren 1930—1940 werd Nederland voortdurend bezocht door een massawerkloosheid van 3 à 400.000 arbeiders. In Januari 1936 werd het grootste aantal, namelijk 476.000 werklozen, geteld. De gevolgen van deze rampzalige toestand liggen ons nog scherp in het geheugen. De ledigheid, het gevoel uitgestoten te zijn en het ontbreken van ieder perspectief voor de toekomst, hadden *zedelijk* funeste gevolgen. *Economisch* betekende deze werkloosheid een aanmerkelijke vermindering van het nationale inkomen. Aannemende, dat iedere werkloze tot een bedrag ad f1.500 aan het nationale inkomen had kunnen bijdragen, werd aan het nationale inkomen een bedrag van ongeveer f600 miljoen per jaar onthouden. *Financieel* heeft de werkloosheid de Schatkist destijds enorme bedragen gekost. Tenslotte was de werkloosheid ook een *politieke* ramp, want zij maakt de slachtoffers rijp voor extremisme naar links of naar rechts en bedreigt daarmede ernstig de grondslagen van onze democratie.

Gelijk bekend, wordt bij de werkloosheid, al naar gelang van de oorzaken, veelal onderscheid gemaakt tussen de seizoenswerkloosheid, de structurele werkloosheid en de conjuncturele werkloosheid. Over de vraag, hoe het in Nederland thans staat met de structurele en de conjuncturele werkloosheid wil ik enkele opmerkingen maken. De seizoenswerkloosheid laat ik als minder ernstig thans rusten.

Structurele werkloosheid.

Wanneer wij de werkloosheidscijfers voor Nederland nagaan, dan blijkt de werkgelegenheid hier te lande betrekkelijk gunstig te zijn. Wel is het werkloosheidscijfer op dit ogenblik hoger dan het vorige jaar (Mei 1949: 52.735, tegen Mei 1948: 30.898), maar een reden tot ernstige onrust is dit nog niet.

Bij een nadere beschouwing der gegevens blijken in deze cijfers enkele structurele factoren te werken. In de *landbouw* is de werkloosheid, vergeleken met hetzelfde tijdstip van het vorige jaar, aanzienlijk vermeerderd. Aangenomen moet worden, dat hierbij o.a. de toenemende mechanisatie een rol speelt. De loonsverhogingen in het landbouwbedrijf, die sedert de oorlog relatief veel belangrijker waren dan in de industrie, hebben hiertoe het hare bijgedragen. Het trekt de aandacht, dat met name de provincies Drente en Groningen een hoge regionale werkloosheid vertonen. Terwijl de werkloosheid voor het gehele land 11 per 1.000 mannelijke inwoners bedraagt, is dit cijfer voor Drente 27 en voor Groningen 23. Voor Drente hebben ook de veenderijen tot dit hogere cijfer bijgedragen. Het is daarom wel te hopen, dat een middel zal worden gevonden, dat de turf in de toekomst tegen lonende prijzen zal kunnen blijven worden afgezet. Intussen is op het hogere cijfer voor Drente en Groningen ook van belangrijke invloed geweest het van Regeringswege stopzetten van de zgn. boerenwerken, waardoor thans arbeiders als werklozen worden aangemerkt, die het vorige jaar niet als zodanig werden geteld. Dat neemt niet weg, dat uit het bovenstaande wel blijkt, dat het vinden van nieuwe werkgelegenheid in het bijzonder voor de noordelijke provincies urgent is.

Behalve de landarbeiders vraagt ook de categorie van het *administratief personeel* de aandacht. Ook hier is de werkloosheid niet onaanzienlijk. Enerzijds is de vraag verminderd door de sterke inkrimping van de bemoeienissen der Regering met de distributie, waardoor zowel in de Rijksdienst als in het particuliere bedrijfsleven veel administratieve arbeid kon worden afgeschaft. Anderzijds doet zich hier een onevenredig hoog aanbod gelden, doordat van het „witte boordje” kennelijk een fascinerende invloed uitgaat en helaas velen om die reden zelfs een lager betaald en onzeker baantje op de kantoorruk meer aantrekt dan de hoger beloonde, en veel meer sociale.

zekerheid biedende, handenarbeid in de „overall”. Een andere factor, die bij de bestaande werkloosheid een rol speelt, is het feit, dat *oudere* werklozen in verband met hun leeftijd moeilijk weer aan de slag komen. Dit probleem van het „op veertig jaren te oud”, heeft zich in Amerika reeds eerder en in scherpere vorm vertoond. In ons land wordt aan jongeren de voorkeur gegeven o.a. omdat men van hen een gemakkelijker zich aanpassen aan nieuwe bedrijfsverhoudingen verwacht en omdat de toenemende gewoonte om op 65-jarige leeftijd enig pensioen te geven uiteraard voor ouderen hogere kosten vraagt dan voor jongeren. Dikwijls wordt het voordeel, dat een oudere biedt door zijn grotere ervaring, ruimer verantwoordelijkheidsgevoel en regelmatig tempo, hierbij teveel over het hoofd gezien.

Met deze meer incidentele punten, die thans bij het bezien der werkloosheid de aandacht vragen, zou ik willen volstaan. Daarnaast zijn er evenwel meer algemene structurele factoren, die voor de werkgelegenheid van Nederland in de naaste toekomst van grote betekenis zijn: de *bevolkingsvermeerdering* en de *sluitende betalingsbalans*. Beide onderwerpen zijn op dit ogenblik voldoende bekend, zodat het niet nodig is er uitvoerig op in te gaan. Laat ik daarom mogen volstaan met in herinnering te brengen, dat de Minister van Financiën in de Memorie van Toelichting op het pas ingediende ontwerp van wet Belastingherziening 1949 voorlopig een stijging van de beroepsbevolking met 30 tot 50 duizend personen per jaar verwacht, waarvoor jaarlijks vermoedelijk een bedrag in de orde van grootte van f 600 à f 700 miljoen zal moeten worden geïnvesteerd. Dat deze structurele verandering samenvalt met de noodzakelijkheid om over enige jaren, wanneer de Marshall-hulp wegvalt, onze betalingsbalans te doen sluiten, maakt de oplossing van het vraagstuk alleen nog aanmerkelijk moeilijker; een omstandigheid, waarop de genoemde Memorie van Toelichting dan ook niet nalaat te wijzen.

Industrialisatie.

Waar de landbouw zelf zijn eigen bevolkingssurplus niet kan opnemen, handel en verkeer slechts beperkte mogelijkheden bieden, en emigratie niet anders dan een klein middel is, daar heerst in ons land een communis opinio, dat voor het voorzien in de behoeften der toenemende Nederlandse bevolking alleen industrialisatie overblijft. Al is men het over het doel eens, over de wijze waarop dit doel kan en moet worden bereikt, bestaat nog weinig duidelijkheid. Met name staat de vraag hoe de kapitaalvorming zodanig kan worden opgevoerd, dat voldoende investeringsmogelijkheid aanwezig is, nog in het middelpunt der discussie, zonder dat zich reeds een algemene mening heeft gevormd.

Behalve het verkrijgen van credieten uit het buitenland, zijn er voor het particuliere bedrijfsleven vooral drie middelen tot kapitaalvorming, die de aandacht vragen en wel de kapitaalvorming 1e. uit de winsten van het bedrijfsleven; 2e. uit de institutionele beleggingen en 3e. uit de besparingen van particulieren.

De eerste bron van kapitaalvorming, die uit *de winsten van het bedrijfsleven*, is op dit ogenblik wel de belangrijkste. Haar betekenis wordt ook in Regeringskringen ingezien, blijkens de nieuwe belastingontwerpen van de Minister van Financiën, waardoor het bedrijfsleven wordt ontlast. Wordt op deze wijze het investeren in eigen onderneming aangemoedigd, daarmee is nog geen mogelijkheid gegeven aan nieuwe ondernemers om het benodigde kapitaal te vinden, tenzij zij bestaande ondernemingen voor hun plannen kunnen interesseren.

De tweede bovengenoemde bron van kapitaalvorming, *de institutionele beleggingen*, wordt van steeds meer betekenis. Dit is een gevolg van het feit, dat het publiek zich steeds meer aangetrokken gevoelt tot het sluiten van levensverzekeringen. Voorts speelt uitbreiding der bedrijfspensioenfondsen hier een rol. Alleen al het landbouwpensioen-

fonds in de landbouw, dat 1 Mei ll. in werking is getreden, heeft per jaar enige tientallen miljoenen te beleggen. Het zal daardoor voor de institutionele beleggers steeds moeilijker worden voldoende beleggingen te vinden in het niet-risico dragende kapitaal, dat door hen op dit ogenblik hoofdzakelijk wordt aangetrokken. Maar ook terwille van de industrialisatie zou het van groot belang zijn, indien het voor de institutionele beleggers mogelijk zou zijn zich meer voor het risicodragende kapitaal te interesseren. Het lijkt mij van grote betekenis, indien dit onderwerp eens in een openbare discussie zou kunnen worden behandeld. Het belang, dat de Overheid heeft bij het bevorderen der industrialisatie van Nederland, is van die aard dat van enige vorm van garantie hierbij van overheidswege niet a priori behoeft te worden afgezien. De institutionele beleggers zullen zich er ook ongetwijfeld rekenschap van geven, dat de waarde van het niet-risico dragende kapitaal dubieuser moet worden, wanneer het bedrijfsleven, de bron der welvaart, een kwijnend bestaan leidt.

Tenslotte de derde bron der kapitaalvorming: *de besparingen door particulieren*. Ik denk daarbij in de eerste plaats aan de besparingen uit de hogere inkomens. Men kan het betreuren of toejuichen, maar er zal rekening mede moeten worden gehouden, dat deze bron blijvend van geringere betekenis is geworden door de gestegen belastingen op de hogere inkomens, waardoor geringere bedragen voor besparingen worden afgezonderd. Dit hangt samen met de sterker wordende overtuiging, dat de Overheid haar belastingpolitiek niet alleen op fiscale, maar ook op sociaal-economische gronden moet doen rusten. De consequentie hiervan is immers, dat de Overheid de belastingpolitiek hanteert om de ongelijkheid in de inkomensverdeling te verminderen. Het laat zich niet aanzien, dat deze m.i. rechtvaardige politiek zal worden losgelaten. Trouwens, een zeer grote verlaging van de belasting op de hogere inkomens zou weer een begrotingstekort opleveren en is ook uit dien hoofde ongewenst. Blijft dus slechts de mogelijkheid van een relatief geringe verlaging. Een dergelijke verlaging heeft voor de kapitaalvorming niet zoveel betekenis. Bovendien is het nog allerm minst zeker, dat het beschikbaar gekomen bedrag inderdaad voor investeringen in het bedrijfsleven zou worden besteed. Het zou best kunnen zijn, dat aan een belegging in het niet-risico dragende kapitaal de voorkeur wordt gegeven, of nog ongewenster, dat het beschikbaar gekomen bedrag wordt besteed aan de consumptie van luxe-producten, waarvan de vervaardiging alsdan op minder gelukkige wijze zou worden gestimuleerd.

Maar ook indien de kapitaalvorming voldoende zou zijn, dan nog behoeft dit niet te betekenen, dat de industrialisatie op bevredigende wijze verloopt. Wij moeten een „gunstig klimaat” scheppen. Prof. F. Baudhuin te Leuven wijdde een brochure aan „Geklimatiseerde Economie”. Het is alles zeer belangrijk, maar komen wij er daarmee? Dit is de benauwende vraag, die zich telkens weer aan ons opdringt. Bij het scheppen der voorwaarden denkt men toch meer aan het opruimen van bestaande belemmeringen. Maar is daarna voldoende opbouwende arbeid te verwachten? Er is reden tot twijfel. Wanneer de industrialisatie op de juiste wijze zal geschieden, dan moet met beslissende factoren worden rekening gehouden als: invoervervanging, uitvoervergroting, toeneming der werkgelegenheid, toekomstige vraag en nog zovele andere. Deze factoren zullen niet alleen voor ons land, maar ook in Beneluxverband moeten worden bezien. Het zou toch eigenlijk een toeval zijn, wanneer de vrije economische krachten in staat bleken dit evenwichtsprobleem tot een oplossing te brengen. De Memorandi betreffende het programma op lange termijn der Benelux-landen bevatten allerlei grootse plannen tot uitbreiding der productie. Ook het Centraal Planbureau geeft telkens met haar streefcijfers aan wat er op dit gebied kan en moet gebeuren. Maar de betekenis van al deze plannen is toch minder groot wanneer er geen

autoriteit achter staat, die bevordert, dat het papier ook werkelijkheid wordt. Naar mijn mening zal daarom de Overheid bij de opbouw der industrialisatie een belangrijker rol moeten spelen dan haar thans is toebedeeld. Die taak zal in nauw overleg met het bedrijfsleven moeten worden verricht. Een positieve overheidspolitiek op dit terrein bedoelt geenszins het aantal ondernemingen, dat wordt gesocialiseerd, te vergroten. Er is in ons land reeds veel en nuttig gepland op het terrein der toekomstige industrialisatie. Nu zal de Overheid leiding moeten geven, zodat de plannen ook tot uitvoering komen. Die leiding kan zich beperken tot het geven van een bepaalde gewenste aanmoediging (bijv. aanleg van wegen, ophogen terreinen, belastingfaciliteiten ter vermindering van het risico der eerste jaren). De Overheid kan ook nog verder gaan, door langs de weg van de Herstelbank of de gemengde onderneming haar stimulerende invloed uit te oefenen. Bij dit alles zal — het worde nog eens herhaald — nauw overleg met het bedrijfsleven moeten worden gepleegd en de taak der Overheid slechts een aanvullende moeten zijn.

Conjuncturele werkloosheid.

Naast de structurele werkloosheid staat de conjuncturele werkloosheid. Hoe zijn hier de feiten?

Ons huidig productieproces ontwikkelt zich niet regelmatig, maar met schokken. Perioden van hoogconjunctuur en laagconjunctuur wisselen elkaar met een zekere regelmaat af. Vooral één oorlog brengt blijkens de ervaring, na een periode van koortsachtige opleving, veelal een sterke economische terugslag. Er is dus wel aanleiding om op dit ogenblik de conjunctuur nauwlettend te volgen. En dit temeer omdat allerlei grondstoffen op de internationale markt belangrijk in prijs zijn gedaald, terwijl de werkloosheid in vele landen is toegenomen, met name in België en Italië, maar ook in Amerika. In hoeverre deze verschijnselen de voorbode zijn van een naderende economische crisis zal de toekomst pas kunnen leren. Het is in ieder geval een moedige omstandigheid, dat na de vorige crisis zowel de kennis van het economisch leven als de middelen om het economisch leven beter te beheersen, aanzienlijk zijn toegenomen.

Internationale bestrijding.

Zou inderdaad blijken, dat wij weder voor een crisis en massawerkloosheid dreigen te zullen worden gesteld, dan is van het allergrootste belang, dat de strijd daartegen internationaal wordt gevoerd. Een crisis is immers geen nationaal, maar een internationaal verschijnsel. Wanneer wij de maatregelen nagaan, welke de verschillende landen ter bestrijding van de crisis in de dertiger jaren toepasten, dan zien wij, dat de politiek van „to beggar your neighbour” daarbij een grote rol speelde. Ongetwijfeld heeft deze bestrijdingsmethode het kwaad zeer verergerd.

Van overwegend belang is de vraag, welke houding Amerika bij een dreigende wereldcrisis zou innemen. De vooruitzichten op dit gebied zijn niet zonder hoop. Ook al is de drang naar „free enterprise” in Amerika sterk geworteld, zo heerst daar toch een zodanige vrees voor een herhaling van de toestand der dertiger jaren, dat dogmatische beginselen vermoedelijk niet in de eerste plaats zullen gelden. Reeds thans werkt de Employment Act 1946, welke, al is de oorspronkelijke tekst van het ontwerp door het Congres zeer aanmerkelijk verzwakt, toch het bevorderen der werkgelegenheid ten doel heeft. Enige maanden geleden is bij het Congres een nieuw ontwerp, de zgn. Spencer-bill, ingediend, welke veel verder gaat en een stabilisatie van het economisch leven beoogt, o.a. door de President te machtigen ter uitbreiding der productie leningen toe te kennen en industrieën uit te breiden. Al bestaat er uiteraard geen zekerheid, dat dit ontwerp tot wet zal worden verheven, zo is het toch wel een bewijs van een voortgaande verschuiving van de

opvattingen. Trouwens, de agrarische prijzen worden thans reeds jaren door regeringsmaatregelen op peil gehouden, zodat de weg naar meerdere stabilisatie der conjunctuur allerminst nieuw is. Wanneer men ziet, met welk een ernst Amerika zich achter het Marshall-plan heeft geplaatst, dan is de veronderstelling niet te gewaagd, dat ook een bestrijding van een wereldcrisis ditmaal vermoedelijk op een initiatief van die zijde mag rekenen.

Behalve de houding van Amerika zal ook de houding van Engeland een grote rol spelen. Hier kan met nog meer waarschijnlijkheid worden aangenomen, dat de neiging tot internationale samenwerking ten volle aanwezig zal zijn. De plannen voor een conjunctuurpolitiek hebben gedurende de oorlogsjaren in Engeland diep wortel geschoten. Het bekende White Paper „Employment Policy” van 1944 is met medewerking ook der conservatieve partij tot stand gekomen. Behalve openbare werken worden ter verhoging van de koopkracht bij een dreigende crisis aanbevolen: belastingverlaging, vermindering van de premies der sociale verzekering, e.d. Niet alleen bij de Engelse Regering, maar ook in andere kringen werden soortgelijke plannen ontwikkeld. Reeds aan het White Paper vooraf gingen de rapporten van Lever Brothers and Unilevers Limited, getiteld *The Problem of Unemployment* (1943) en van het Nuffield College getiteld *Employment Policy and Organization of Industry after the war* (1943). Vlak na het White Paper verscheen het bekende boek van Beveridge, *Full Employment in a Free Society*. In andere landen is de animo tot het voeren van een conjunctuurpolitiek veel geringer. Het is in het bijzonder voor ons land in verband met de toekomst der Benelux een ernstig nadeel, dat ook België tot deze landen moet worden gerekend.

Nationale bestrijding.

Het belang, dat aan een internationale bestrijding van crisis en werkloosheid moet worden gehecht, mag ons niet doen voorbijzien, dat Nederland moet beginnen nationaal die maatregelen te nemen, welke aan het grote doel dienstbaar zijn. Het is te hopen, dat ons land er in zal slagen zijn beide Benelux-partners te overtuigen, dat geen enkel land het zich thans meer kan veroorloven bij dit probleem een lijdelijk standpunt in te nemen. De Nederlandse Regering heeft enige maanden geleden een interdepartementale commissie voor de werkgelegenheid ingesteld, waarvan ik het voorzitterschap op mij heb genomen. Deze commissie heeft tot taak concrete maatregelen voor de werkloosheidsbestrijding te ontwerpen. Het is de bedoeling, dat daarbij nauw overleg wordt gepleegd met de Stichting van den Arbeid.

Wie met maatregelen tot werkloosheidsbestrijding wordt belast zal naar mijn mening moeten komen tot het opstellen van een catalogus van de middelen, die aan het doel dienstbaar zijn. Daarbij zal een wet aan de Regering voldoende ruime bevoegdheden moeten verlenen om als de nood aan de man komt, daarvan gebruik te maken. Niet alle middelen zullen behoeven te worden aangewend. Naar gelang van de omstandigheden zal uit het arsenaal een keuze moeten worden gedaan.

Als *fiscale* maatregelen kan men zich denken: het verlagen der belastingtarieven om de koopkracht te doen toenemen, het aanmoedigen van het bedrijfsleven door belastingfaciliteiten. De *monetaire* maatregelen, die zouden moeten worden overwogen, zijn o.a.: een ruimere credietpolitiek, het vrijgeven van geblokkeerde saldi, het activeren der opgepote gelden door het uitgeven van leningen ter financiering van openbare werken. Ook *economische* maatregelen komen in aanmerking: het vervroegen van overheidsopdrachten, het tegengaan van prijsdalingen door het uit de markt nemen van producten, het bevorderen van ondernemersovereenkomsten met minimumprijzen, e.d. Als *sociale* maatregelen moeten worden genoemd: de arbeidsspreiding (kortere arbeidstijd voor het gehele personeel) en de arbeidsverschuiving (o.a. vervroegde

pensionering). Dat de toepassing van deze maatregelen ons voor ontzaggelijke moeilijkheden zal stellen, behoeft geen betoog. Er zullen dan ook allerlei voorwaarden moeten zijn vervuld om tot de inwerkingstelling over te gaan. Voorts zal ook weder moeten worden rekening gehouden met de noodzakelijkheid, dat in voortdurend overleg met het bedrijfsleven wordt gehandeld.

Zou tussen de landen internationale samenwerking ter bestrijding der werkloosheid worden verkregen, dan zullen maatregelen als internationale credietverlening (de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling is er reeds) en internationale stabilisatie der goederenprijzen (de pas gesloten internationale tarwe-overeenkomst gaat reeds in die richting) van betekenis blijken. Wordt de gewenste internationale samenwerking niet verkregen, dan zal ons land, evenals in de laatste crisis, weer meer worden gedwongen zijn toevlucht te nemen tot een eenzijdige invoerbepaling (invoerrecht, contingentering) en uitvoerbepaling.

Openbare werken.

Op een belangrijk punt wil ik nog de aandacht vestigen. Het uitvoeren van openbare werken is een belangrijk middel tot werkloosheidsbestrijding. De ervaring heeft geleerd, dat met de voorbereiding daarvan zeer tijdig een aanvang moet worden gemaakt. Anders komt men te laat. In de crisis der dertiger jaren heeft het lang geduurd, voordat de organisatie van het Werkfonds, dat belast werd met de uitvoering van werken, was gevormd. En toen de organisatie was voltooid, ontbrak de voorbereiding der werken, zodat allerlei tijdrovende maatregelen moesten worden aangenomen, vóórdat de werkloze werkelijks konden beginnen. Met name ontegeningsprocedures, die nodig waren om de beschikking over bepaalde gronden te verkrijgen, waren dikwijls zeer tijdrovend. Met deze ervaringen zullen wij thans ons voordeel moeten doen. Een ontegeningsprocedure, waardoor de spoedige beschikking over de gronden kan worden verkregen, zonder dat de rechten van de eigenaar gevaar lopen te worden miskend, is daarvoor nodig.

Reeds geruime tijd is een zgn. Kärthotheekcommissie aan de arbeid. Deze commissie, waarin het Planbureau een belangrijk aandeel heeft, zoekt contact met de gemeenten, om door registratie over een ruime reservevoorraad openbare werken te kunnen beschikken. De belangrijke vraag, die zich daarbij voordoet, is op welke wijze de medewerking der gemeenten kan worden verkregen. Op de laatste vergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2 Juni te Rotterdam gehouden, is dit onderwerp uitvoerig aan de orde geweest. Op die vergadering bleek wel, dat een nieuwe inbreuk op de autonomie der gemeenten algemeen zou worden betreurd. Aan de andere kant zal het ook moeilijk zijn uitsluitend op de welwillende medewerking der gemeenten af te gaan. Vele gemeenten staan tegenover de moderne conjunctuurpolitiek nogal onwennig. Zij zien daardoor de noodzaak om reeds thans werken voor te bereiden, die pas in de toekomst bij een dreigende crisis tot uitvoering zullen komen, niet altijd voldoende in, vooral niet wanneer het personeel reeds de handen vol heeft aan werken, waarmee direct moet worden begonnen. Bovendien verzet bij meerdere het financiële gemoed er zich tegen om grote werken te gaan aanvatten op een ogenblik, dat de gemeentefinanciën er door de teruggang van het economisch leven minder gunstig voor zullen staan.

Toch is de inschakeling der gemeenten van groot belang. Vooreerst voorkomt men aldus het instellen van een nieuwe plaatselijke instantie. Bovendien betekent een werkloosheidsbestrijding ter plaatse, dat de werklozen niet behoeven heen en weer te trekken en dat ook kleine nuttige objecten worden benut. Het belang ener goede conjunctuurpolitiek zal daarom aan de gemeentebesturen op een duidelijke wijze moeten worden uiteengezet. De medewerking zal

sterk worden bevorderd, indien van Rijkszijde aan de goedgekeurde werken een zeer belangrijke subsidie of andere faciliteiten worden verbonden. Waar de kosten van een bestrijding van een crisis en werkloosheid toch voornamelijk ten laste van het Rijk plegen te komen, kan hiertegen geen overwegend bezwaar bestaan. Voorts ware te overwegen om in deze apparatuur ook het College van Gedeputeerde Staten een plaats te geven, alleen met de bedoeling om zoveel mogelijk van de normale organen gebruik te maken.

Het zou mij verheugen, indien de gemeenten van hun kant door deze enkele mededelingen zouden worden opgewekt om na te gaan wat zij van hun kant kunnen doen. Het grote belang der zaak rechtvaardigt een verdere discussie.

's-Gravenhage.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

DE TREKKINGSRECHTEN.

Zoals bekend zijn reeds in November 1947 enkele landen, nl. België-Luxemburg, Nederland, Frankrijk en Italië, tot een onderlinge automatische monetaire compensatie overgegaan, in de beperkte mate, waarin dat toen tussen hen mogelijk was. Een aantal andere Staten trad nog toe als „membres occasionnels”, dit wil zeggen voor elke transactie moesten zij uitdrukkelijk hun toestemming geven. Onder deze te Londen gesloten Eerste Multilaterale Compensatie-Overeenkomst zijn echter slechts weinig compensatietransacties tot stand gekomen.

Het sterke onderscheid, dat tussen valuta-sterke en valuta-zwakke landen bestond, verband houdende met de geringe mate, waarin men met de terugkeer naar normale verhoudingen was gevorderd en de daardoor dreigende accumulatie van saldi bij de valuta-sterke landen hebben het inter-Europees verkeer en de daardoor dreigende inter-Europees verkeer onder deze omstandigheden echter maar weinig leven kunnen inblazen.

Het behoeft derhalve weinig verbazing te wekken, dat gepoogd werd het inter-Europees handels- en betalingsverkeer binnen het kader van de Marshall-hulpverlening op gang te brengen, resp. te trachten op sommige punten dreigende inkrimping tegen te gaan. Daarnaast is de mogelijkheid tot financiële compensatietransacties aanzienlijk uitgebreid. Een en ander is neergelegd in de „Overeenkomst voor Inter-Europese Betalingen” van 16 October 1948. Waar deze tussen de Marshall-landen te Parijs gesloten overeenkomst op 30 Juni a.s. afloopt en onderhandelingen over een nieuwe regeling gaande zijn, kan het zijn nut hebben, de werkingssfeer en de resultaten van genoemde overeenkomst nader te bezien. In verband met het onderwerp van dit artikel wordt daarbij een scherp onderscheid aangehouden tussen het aspect der multilaterale monetaire compensatie zonder meer en dat der zgn. trekkingsrechten.

Monetaire compensaties.

Volgens de bestaande overeenkomst vindt een automatische clearing plaats tussen alle Marshall-landen met uitzondering van Portugal en Zwitserland. Het betreft transacties, waarbij een of meer debet-saldi en een of meer credit-saldi met een gelijk bedrag worden verminderd. Bijvoorbeeld: Frankrijk heeft een schuld ter waarde van frs 1 mln aan Griekenland, Griekenland een schuld van frs 1,5 mln aan Italië, Italië één van frs 2 mln aan Frankrijk. Na de compensatie is Frankrijk vrij van schuld, Griekenland is frs 0,5 mln verschuldigd aan Italië en Italië frs 1 mln aan Frankrijk.

Voor deze soort transacties is geen toestemming van betrokken partijen nodig. Men spreekt hier van compensaties van de eerste categorie. De Bank voor Internatio-

nale Betalingen te Bazel is met de uitvoering van de compensaties belast.

Behalve deze zijn nog andere compensatietransacties mogelijk, doch deze kunnen niet automatisch plaatsvinden. Dit zijn de compensaties van de tweede categorie. Hierbij ontstaat een nieuw saldo of wordt een bestaand saldo verhoogd. Wij nemen bovengenoemd voorbeeld met dien verstande, dat Italië's schuld van frs 2 mln niet ten opzichte van Frankrijk maar tegenover Oostenrijk geldt. Daar Oostenrijk geen schuld aan Frankrijk heeft, is de ring niet gesloten. Aanvaardt nu Oostenrijk een vordering op Frankrijk van frs 1 mln, dan kan toch tot dit bedrag worden gecompenseerd. Frankrijk is dan frs 1 mln schuldig aan Oostenrijk, Italië eveneens, en Griekenland frs 0,5 mln aan Italië. Hier is een credit-saldo ten opzichte van Frankrijk gevormd, dat er te voren niet was. Dit is slechts toegestaan als betrokken partijen er mee accoord gaan.

Ondanks de automatische clearing moeten partijen zich voorshands aan de bestaande bilaterale handels- en betalingsovereenkomsten houden. Aan het eind van iedere maand worden echter ontstane schulden en vorderingen van elk land tegenover de andere landen samen zoveel mogelijk weggeschrapd. Een land, dat in de loop van de maand tot zijn „swing” komt, kan aan het eind van de maand hier weer beneden zijn, doordat het voldoende naar andere landen heeft geëxporteerd. Dit zal dus de Europese handel aanwakken en tot gevolg hebben, dat quota lang binnen de looptijd van het verdrag worden benaderd. Herziening van deze quota vindt in de praktijk dan ook wel plaats. Alleen wanneer de bilaterale verhouding tussen twee landen van zeer strouwe aard is en een land bijv. in verband met de eigen industrie niet genegen is om meer goederen van een bepaalde soort af te nemen — ofschoon er geen monetaire obstakels meer zijn — is de rem op de toeneming van de handel onverbiddelijk. Een land zal bij deze verdragspartners niet meer kunnen afzetten, maar het zal verstandig doen grotere afzet te zoeken in de andere landen, waar te voren de monetaire factor de belemmering vormde.

Soortgelijke voordelen doen zich voor in het geval van niet-automatische compensatie. Wanneer immers een nieuw of groter saldo ontstaat, worden de clearingmogelijkheden aanzienlijk verruimd en kan de handel, zoals boven uiteengezet, hiervan weer profiteren. Op grond van een en ander heeft men in den beginne enige verwachting van het compensatiesysteem gehad. Overziet men de resultaten, dan kan niet anders worden gezegd, dan dat deze zeer teleurstellend zijn. Sedert het jongste stelsel van monetaire compensaties is toegepast, werd maandelijks in totaal slechts voor ongeveer \$ 10 mln verrekend. De diepere oorzaak hiervan is, dat in vele Marshall-landen de productie zowel wat samenstelling als kostenpeil betreft nog lang niet het punt heeft bereikt waar zij tenslotte zal moeten komen. De inter-Europese handel bleef als gevolg van de uiteenlopende graad van herstel in de diverse Westeuropese landen een sterke mate van onevenwichtigheid vertonen. Veelal konden landen die goederen, welke zij tegen de gevraagde prijzen gaarne hadden willen afnemen, niet importeren, omdat zij niet voldoende beschikking over de valuta van het exporterende land konden krijgen, daar hun eigen export door de nog steeds beperkte productiemogelijkheden te gering was. En dit remde hen dan vaak weer in de uitvoering van hun herstelprogramma.

De compensatiestelsels kunnen het betalings- en daarmee het handelsverkeer vergemakkelijken, zij kunnen het huidige bilateralisme doorbreken en dit uitbreiden tot een driehoeks-, vierhoeksverkeer of tot een verkeer met nog meer hoeken. Zij veronderstellen echter steeds ongeveer gelijkwaardige partners. Eén aantal Marshall-landen heeft zich nog niet tot de hiertoe noodzakelijke hoogte kunnen opwerken. Het gevolg er van is, dat een

vordering in de geldeenheid van een valuta-zwak land slechts een recht vertegenwoordigt op een categorie van, vergeleken met vóór de oorlog, meestal zeer beperkte goederen en tegen zeer oneconomische voorwaarden.

Trekkingsrechten.

De regeling van de trekkingsrechten beoogt een gedeelte van de ontvangen Marshall-hulp door te geven aan andere Europese landen in de valuta van het doorgevende land. Zo werd Nederland bijv. verplicht om aan Griekenland voor de tegenwaarde van \$ 5 mln gulden te verstrekken; aan Noorwegen gulden voor \$ 2,5 mln, aan Turkije voor \$ 0,8 mln en aan de Franse zône voor \$ 2 mln aan gulden. Daartegenover ontving ons land voor de tegenwaarde van \$ 83 mln buitenlandse valuta, in hoofdzaak Belgische francs. Uiteindelijk kon Nederland over meer goederen en diensten van bepaalde Europese landen beschikken dan het zelf aan andere landen moest doorgeven; het verkreeg per saldo trekkingsrechten met een waarde van \$ 71,7 mln. België daarentegen moest tenslotte voor \$ 207,5 mln Belgische francs verstrekken.

Bij de vaststelling van deze bedragen is noch de totale Marshall-hulp verhoogd, noch de verdeling van de dollartoewijzing over de landen gewijzigd. Wel is een gedeelte van de dollarhulp getransformeerd in „conditional grants”. De doorgevende landen ontvangen deze „grants” als tegenwaarde voor de trekkingsrechten, die zij hebben verstrekt. De „conditional grants” zijn derhalve geen schenkingen, aangezien voor een gelijk bedrag goederen moeten worden afgestaan.

Ten aanzien van de landen met doorgifteverplichting hebben de Marshall-dollars voor het bedrag van de „conditional grants” dus slechts deze betekenis, dat vorderingen op merendeels valuta-zwakke landen worden geconverteerd in vorderingen luidende in harde valuta. Aangetekend zij echter, dat deze vorderingen zonder de Marshall-dollars in vele gevallen — door het achterwege blijven der goederentransacties — niet ontstaan zouden zijn; met de trekkingsrechten tracht men te verkrijgen, dat deze transacties wel doorgang zullen vinden.

Voor de landen, die meer moeten doorleveren dan zij zelf aan trekkingsrechten verkrijgen, betekent een en ander echter — bij gelijkblijvende dollarontvangsten — een vermindering van de reële hulp. Hiertegenover staat een vergrote hulpverlening aan landen die minder Marshall-hulp in hun eigen valuta behoeven door te geven dan zij aan trekkingsrechten ontvangen.

Dat er op bezwaren van de valuta-sterke landen gerekend kon worden, was dan ook op voorhand duidelijk. De aversie van deze landen tegen het doorgeefschema kwam reeds dadelijk in het volgende tot uiting. Vóór de afkondiging van het systeem van trekkingsrechten waren er enkele landen, die te kennen gaven producten voor aankoop ter beschikking te hebben in de hoop hiervoor extra dollars te krijgen. Zo bood België staal, Turkije tabak en Italië fruit aan. Toen bleek, dat de Verenigde Staten een doorgeefstelsel voorstonden, was het aanbod van deze goederen onmiddellijk verdwenen. In een later stadium is, alvorens tenslotte de uiteindelijke bedragen tot stand kwamen, te Parijs een verwoed gevecht gevoerd tussen hen, die met Parijs doorgeven en hen, die iets wilden ontvangen.

Relatie tussen compensatie en trekkingsrechten.

De Parijse Overeenkomst geeft in feite een combinatie van de multilaterale compensatie met het gebruik van de trekkingsrechten te zien.

De relatie tussen trekkingsrechten en het inter-Europese compensatiesysteem bestaat vooreerst hierin, dat transacties, waarbij beschikbaar komende trekkingsaldi worden verrekend, die door een debiteurland bij een creditreurland zijn besteed, als compensaties van de eerste categorie worden aangemerkt. Er is derhalve geen toe-

stemming nodig, noch van de debiteurlanden — dit zijn de landen die in het kader van het doorgeefstelsel valuta ontvangen — noch van de crediteurlanden — dit zijn de landen die de trekkingsrechten verlenen.

Voorts bestaat de gelegenheid om de trekkingsrechten nog op andere wijze met schulden te compenseren. De desbetreffende transacties behoren tot de zgn. tweede categorie (omdat toestemming van partijen nodig is), doch vormen hierin een afzonderlijke groep, t.w. de zgn. tweede-soort-gevallen. Er is n.l. bepaald, dat de debiteurlanden de valuta niet behoeven te besteden bij de verstreker. Zij kunnen transfereren naar andere landen ter voldoening van hun verplichtingen, mits deze transactie niet leidt tot goudafvloeiing bij het crediteurland. Het voorschrift: toestemming van partijen, dient hier dusdanig geïnterpreteerd te worden, dat ieder land, hetwelk zijn trekkingsrechten tegenover een ander nog maar gedeeltelijk heeft benut, de Bank voor Internationale Betalingen mag verzoeken het overblijvende te gebruiken ter voldoening aan een derde land. Dit zal steeds toegestaan worden als het derde land niet in crediteurstoetie is tegenover het land, waarop zal worden getrokken; is dit wel het geval, dan is de toestemming van dit laatste land vereist.

Het benutten van de trekkingsrechten.

Een totaal overzicht van de wijze, waarop de landen van hun trekkingsrechten hebben gebruik gemaakt, volgt hieronder:

	Totaal beschikbaar van 1 Nov. '48 tot 30 Juni 1949		Beschikt tot 31 Maart 1949	
	(in miljoenen dollars)			
	Te ontvangen	Te geven	Ontvangen	Gegeven
Oostenrijk	66,6	3,1	38,5	0,4
België/Luxemburg	11	218,5	8,2	134,2
Denemarken	11,9	5,1	6,4	1,2
Frankrijk	333	9,7	184	4,4
Griekenland	66,8	—	23,5	—
Italië	27	47,3	—	25,3
Nederland	83	11,3	55,2	4,2
Noorwegen	48,3	16,5	33,5	1,7
Zweden	9,8	34,8	6	20
Turkije	8,8	28,5	8,7	6,8
Ver. Koninkrijk	30	312	22,5	155,9
Trizône	114	123,6	24,5	57

Bij een beschouwing van deze cijfers dient er vooreerst rekening mede te worden gehouden, dat sommige landen in de resterende maanden wellicht een relatief groter deel van hun rechten hebben gebruikt dan in de eerste maanden. Behalve met een zekere afwachtende houding van diverse landen inzake de vraag, voor welke verschillende doeleinden men de rechten het best kon besteden, houdt dit o.a. verband met het nog niet uitvoeren van bestellingen die reeds enige tijd geleden zijn geplaatst. Het komt ook voor, dat achteraf is gebleken, dat bestellingen voorlopig niet uitgevoerd zullen kunnen worden door gebrek aan benodigd grondmateriaal of supplementaire goederen, zodat men aan het hiervoor bestemde deel van het trekkingsrecht een ander doel moet geven.

Het bedrag van \$ 22,5 mln, het maximumbedrag waarover Engeland tot eind Maart mocht beschikken (75 pCt van \$ 30 mln), had het reeds in Januari verbruikt. Zo iets wijst er op, dat het toegestane trekkingsrecht wel sterk aan de lage kant is geweest.

Dat men een analoge conclusie voor het omgekeerde geval — waar een land dus slechts langzaam over een toegestaan recht beschikt — niet zonder meer kan trekken, bleek reeds hierboven. Doch er komt nog bij, dat als er goederen gevraagd worden met een lange productieperiode, of zeer veel goederen van één soort tegelijk, deze dikwijls niet in de betrekkelijk korte periode, die op 30 Juni a.s. afloopt, kunnen worden geleverd. Bovendien

is in de Parijse overeenkomst vastgelegd, dat een trekkingsrecht, waarover in het eerste jaar niet is beschikt, niet vervalt. Als dit wel het geval ware geweest, zou uiteraard de benutting in grotere mate hebben plaatsgevonden. Nu mag verwacht worden, dat deze in de komende periode zal geschieden. Wel zullen de betrokken landen deze speciale oorzaak voor het onvolledige gebruik in Parijs duidelijk naar voren moeten brengen, als zij voor de volgende periode prijs stellen op een gelijk of hoger recht.

Een anderé oorzaak voor het feit, dat een land weinig over een trekkingsrecht heeft beschikt, kan zijn, dat dit land meent de valuta van het crediteurland op het ogenblik niet zo goed te kunnen besteden als in de toekomst. Het zamelt nu dus deze valuta op. Dit is bijv. naar alle waarschijnlijkheid het geval met Italië, dat in het geheel niet over zijn rechten heeft beschikt, terwijl het op Engeland tot een bedrag van \$ 25 mln mag trekken. Italië heeft tot voor kort veel uitvoer van incidentele aard gehad, voor een groot deel naar niet-Marshall-landen. Als deze uitvoer binnenkort minder goed loopt, zal het land zijn pondenvorderingen moeten aanspreken, terwijl dan bovendien de benutting van trekkingsrechten wellicht dringende noodzaak wordt.

Er zijn landen, waar het herstelproces iets sneller verlopen is dan men aanvankelijk had gedacht. Er waren daardoor speciaal gedurende de laatste maanden andere goederen nodig dan was geschat. Dit gaf enige stagnatie in het besteden van de rechten. Een voorbeeld van zo'n geval levert Frankrijk.

Dat de Trizône zo weinig gebruik maakte van haar rechten, heeft verschillende oorzaken. Gewezen moet worden op de vrees van de Duitsers voor concurrentie op hun markt. Zij willen deze markt voor de toekomst zoveel mogelijk voor hun eigen bedrijven reserveren (reden waarom de Duitse Plancommissie veel import tegenhoudt). Een verder punt van belang is, dat in de Verenigde Staten de meeste producten goedkoper zijn dan in de Marshall-landen. De Amerikaanse bezetting zorgt nu, dat er in vele gevallen uit de States wordt geïmporteerd. Vervolgens is ook het moeilijk verkrijgen van goedkoop credit in West-Duitsland — als uitvloeisel van de anti-inflatiepolitiek — debet aan het geringe gebruik van de trekkingsrechten. Veel bedrijven kunnen daardoor niet invoeren hetgeen zij zouden wensen. Tot slot zij nog als oorzaak de importprocedure genoemd, die tot voor kort bijzonder tijdrovend was en ook thans nog allesbehalve eenvoudig is.

In een volgend artikel zal worden nagegaan, of verlag van de trekkingsrechten noodzakelijk is.

Eindhoven.

Dr Th. H. MULDER.

AANTEKENINGEN.

DE FINANCIËLE POSITIE DER ENGELSE REDERIJEN.

De balansen der grote Engelse scheepvaartmaatschappijen vertonen, oppervlakkig beschouwd, geen ongunstig beeld. Deze maatschappijen hebben gedurende en na de oorlog een conservatieve dividendpolitiek gevoerd, waardoor zij erin geslaagd zijn de reserves tot belangrijke bedragen op te voeren. Zoets de zijns de kasmiddelen, de leggingen in „goudgerande waarden” en in andere courante fondsen, benevens het netto „working capital” voortdurend toegenomen.

Aan deze reserves en liquide middelen worden echter zware eisen gesteld. De fiscus trekt nl. jaarlijks grote bedragen tot zich, terwijl de bedrijfskosten, tengevolge van loonsverhogingen, de hogere prijzen voor brandstoffen en de gestegen kosten voor oponthoud in de havens, aanzienlijk zijn toegenomen. De grootste behoeften aan liquide middelen vloeien evenwel voort uit de noodzakelijke vervanging van in de oorlog vergane schepen en van de verouderde tonnage.

De vervanging der verloren gegane schepen.

Gedurende de periode van September 1939 tot September 1945 gingen 1.945 koopvaardij-schepen met een totale tonnage van 9.371.000 B.R.T., vertegenwoordigend 52 pCt der Engelse koopvaardijvloot in Juni 1939, verloren. De Regering nam de verantwoordelijkheid voor de verzekering dezer oorlogsverliezen op zich. Daarbij werd uitgegaan van een zgn. basiswaarde, d.w.z. de waarde van de schepen, juist voor de oorlog. Deze basiswaarde werd verhoogd met opslagen, tot een maximum van 25 pCt. In geval van oorlogsschade werd slechts de basiswaarde aan de reder uitbetaald, terwijl het saldo, de opslag dus, moest worden gestort op een „Tonnage Replacement Account”. Dit saldo mocht slechts worden gebruikt voor vervangingsdoeleinden; tot dusver is ca 80 pCt van het oorspronkelijk bedrag aangewend.

Dit Regerings-verzekeringsplan heeft, aldus „The Financial Times” van 30 Mei jl., niet voldoende rekening gehouden met de invloed, die de inflatie uitoefende op de vervangingskosten. Deze zijn nl. ongeveer tweemaal zo hoog als vóór de oorlog. De vooroorlogse kosten van de koopvaardijvloot bedroegen totaal £ 600 mln, zodat voor vervanging van 52 pCt van de vloot al £ 600 mln nodig is. Een expert op scheepvaartgebied komt op grond van berekeningen en schattingen tot de conclusie, dat de rederijen voor deze vervanging slechts £ 497 mln ter beschikking hadden, zodat zij gedwongen zullen zijn een deel van de reserves van de schepen, die de oorlog hebben overleefd, hiervoor aan te wenden.

Hierbij komt nog, dat de scheepvaartmaatschappijen, die nieuwe schepen bestellen, niet slechts rekening moeten houden met de huidige, voor hen gunstige, vracht- en passagierstarieven, maar ook moeten denken aan de gehele economische levensduur van het schip, die normaal op 25 jaar wordt geschat.

Nochtans nadert de vervanging der in de oorlog verloren gegane schepen haar voltooiing. Een groot deel dezer schepen werd nl. betrokken uit de zgn. „disposals” van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De kwaliteit dezer schepen was over het algemeen echter van die aard, dat zij de concurrentiemogelijkheden der koopvaardijvloot niet bepaald ten goede kwamen.

De vervanging der verouderde schepen.

De Britse koopvaardijvloot moet dringend worden vernieuwd, daar, zoals uit onderstaande tabel blijkt, de vóór de oorlog gebouwde schepen het einde hunner economische levensduur naderen, terwijl die schepen, die in de oorlog werden voltooid, over het algemeen van een minder efficiënt type zijn.

Ouderdom van de Britse koopvaardijvloot op 1 April 1949¹⁾.

Bouwjaar	Lijnboten ²⁾ B.R.T.	Wildc boten ³⁾ B.R.T.	Tankers ⁴⁾ B.R.T.
1933 en eerder ..	2.604.481 ⁵⁾	891.548 ⁶⁾	777.876 ⁷⁾
1934/’38	859.544	207.422	441.904
1939	254.665	60.644	118.035
1940	230.100	172.906	16.461
1941	94.149	293.703	140.905
1942	327.524	374.795	177.045
1943	685.370	392.772	234.297
1944	589.020	489.654	463.629
1945	402.498	206.473	316.287
1946	429.053	66.355	209.341
1947	428.055	43.767	76.793
1948	553.222	17.521	129.890
1949	80.849	—	77.618

¹⁾ Schepen van 3.000 of meer B.R.T.

²⁾ Excl. Kanaalschepen.

³⁾ Excl. walvisvaarders, kusttankers, tankers, welke voor opslagdoeleinden worden gebruikt en tankers van de Admiraliteit.

⁴⁾ Waarvan 1.226.826 B.R.T. in 1929 of eerder.

⁵⁾ Waarvan 759.944 B.R.T. in 1929 of eerder.

⁶⁾ Waarvan 551.059 B.R.T. in 1928 of eerder.

Bij deze vervanging, die op basis der tegenwoordig geldende prijzen gedurende 25 jaar een uitgave van

£ 50 mln per jaar vereist, stuiten de ondernemers op een van de belangrijkste fiscale problemen van de inflatie, nl. het feit, dat de fiscaal toegelaten afschrijvingen zijn gebaseerd op de historische kostprijs, waarbij dus geen rekening is gehouden met de invloed, die de inflatie uitoefende op de waarde der activa. Daar deze vervanging moet plaatsvinden in een inflatieperiode, zijn de geaccumuleerde reserves onvoldoende om dit te bewerkstelligen. Weliswaar wordt nu door de toegestane zgn. initiale afschrijvingen, die nu 40 pCt bedragen, een grote afvloeiing van kasmiddelen voorkomen, doch dit betekent niet, dat de reders een groter totaalbedrag voor vervanging kunnen reserveren, daar de afschrijvingen voor de volgende jaren daardoor lager worden. Slechts een gunstiger belastingpolitiek van de Overheid zal volgens „The Financial Times”, de problemen, die de inflatie heeft veroorzaakt, kunnen oplossen.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de waarschuwing, welke de scheepvaartmaatschappijen de laatste tijd tot de aandeelhouders hebben gericht, dat het niet alles goud is wat op de balansen blinkt, geenszins is misplaatst.

ENIGE ASPECTEN VAN DE AUSTRALISCHE ECONOMIE.

Hoewel de economische positie van Australië de laatste jaren bijzonder gunstig is, wordt er veel aandacht besteed aan enkele factoren, die vroeg of laat een terugval kunnen veroorzaken. Als zodanig noemt de „Board of Trade Journal” van 21 Mei de eenzijdige agrarische structuur van de Australische voortbrenging en het grote gebrek aan arbeidskrachten en grondstoffen.

Kenmerkend voor de huidige situatie is het grote uitvoersaldo, dat in 1948 £A 131 mln bedroeg, tegen £A 43 mln in 1947. Een groot deel van deze gunstige ontwikkeling kan worden toegeschreven aan het prijsverloop, daar de ruilvoet zich sterk in het voordeel van Australië heeft gewijzigd.

De volgende cijfers, die zijn ontleend aan de „International Financial Statistics”, illustreren dit.

	Groothandelsprijsindex van:	
	Importgoederen	Exportgoederen
1937	100	100
1946	172	144
1947	179	208
1948 Dec.	195	298

De vraag is nu, of deze gunstige ruilvoet in de toekomst gehandhaafd zal blijven. Dit is temeer van belang, omdat de uitvoer van Australië tamelijk eenzijdig is samengesteld. Zij bestaat nl. voor ca 80 pCt uit agrarische producten. Het wereldgraantekort wordt voortdurend minder, hetgeen belangrijke prijsdalingen met zich brengt. Een gunstige omstandigheid voor Australië is, dat slechts 20 à 30 pCt van de agrarische uitvoer uit plantaardige producten bestaat en de rest, dus 70 à 80 pCt, uit dierlijke producten, zoals wol, vlees, vet, huiden en zuivel. Aan de vragant naar deze laatste producten kan en zal in voldoende mate worden voldaan, zodat de vooruitzichten omtrent het toekomstig prijsverloop van deze voortbrengselen wat gunstiger zijn. In 1949 denkt men het hoge peil van de uitvoer dan ook te kunnen handhaven.

Op de lange termijn echter zijn de vooruitzichten minder gunstig, daar de prijsdaling van agrarische producten als regel veel sterker is dan die van industriële producten. Volgens de „National Bank’s Monthly Summary of Australian conditions” is een minder sterke daling van de prijs van industriële producten nu zeker te verwachten omdat over de gehele wereld en vooral in de Verenigde Staten van Amerika, door de uitgebreide bewapenings-

programma's de vraag naar deze producten op peil wordt gehouden.

Deze ontwikkeling zou voor Australië zeer ongunstig zijn, omdat de uitvoer sterk in waarde zou dalen, terwijl de waarde der invoer, daar deze vnl. uit industriële producten bestaat, in veel geringer mate zou afnemen. Australië heeft wel reserves in zijn steeds toenemend goud- en sterlingsaldo — op 't ogenblik £A 364 mln —, maar indien de bovengeschetste ongunstige ontwikkeling werkelijkheid zou worden, zouden deze ontoereikend blijken.

Hiervan is men zich terdege bewust en men tracht door de uitvoering van groots opgezette industrialisatieplannen de afhankelijkheid van het buitenland t.a.v. de industriële import te verminderen en tevens de eenzijdige structuur van de uitvoer te wijzigen. Maar hier ligt één van de grootste problemen, nl., dat de industrialisatie ten eerste wordt bemoeilijkt door het gebrek aan arbeidskrachten. En door de hoge arbeidskosten en door het feit, dat vele bedrijven beneden hun capaciteit werken — de hoeveelheid arbeid is nl. in verhouding tot de kapitaaltoeneming niet in voldoende mate gestegen —, zijn de prijzen der Australische industrieproducten te hoog. Tot nu toe werd dit enigszins gecamoufleerd doordat in alle sectoren het loon- en prijspeil was gestegen, maar bij een daling van de agrarische prijzen zal de prijs van industriële producten zowel voor het binnenland als voor het buitenland te hoog komen te liggen. Wil men niet het risico lopen de industrialisatie door de geringe winstkansen minder te zien worden, dan moet volgens de „National Bank's Summary” van Febr. 1949 de remedie in de eerste plaats worden gezocht in het op zo groot mogelijke schaal binnenlaten van vreemde arbeidskrachten. In 1947 immigrerden 32.000 en in 1948 69.000 personen. Volgens het immigratieprogramma zullen er in de komende 18 maanden 200.000 personen binnen moeten komen. Transportmoeilijkheden en woningtekort zullen de uitvoering van dit plan wel niet geheel mogelijk maken. In zijn laatste redevoering zei de minister-president: „every machine must be operated to full capacity”. Desondanks heeft men gemeend nu reeds een 40-urige werkweek in te moeten voeren; over het effect van deze maatregel op de productie zijn de meningen verdeeld.

Volgens de „National Bank's Summary” moet onder de huidige omstandigheden ook de aanwending van het verkregen kapitaal met de grootste zorg geschieden, omdat het arbeidstekort kapitaalgoederen, vraagt die arbeid besparen. Op de lange duur werkt vrijwel ieder kapitaalgoed arbeidbesparend, maar er is wel degelijk verschil tussen het in gebruik nemen van een nieuwe machine, die een toegevoegde arbeider vereist en de machine, die de arbeid van 10 mensen bespaart.

Als volgens bovenstaande richtlijnen de industrialisatie wordt uitgevoerd, bestaat de kans, dat er een gezonde industrie zal ontstaan, die een minder gevoelige en meer evenwichtige positie van de Australische economie tot gevolg zal hebben.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.

HET JAARVERSLAG
VAN DE NEDERLANDSE PARTICIPATIEMAATSCHAPPIJ N.V.

Deze maatschappij publiceerde onlangs haar eerste jaarverslag, lopende over de periode Juni—December 1948. Hetgeen over de N.P.M. in de „E.-S.B.” van 18 Mei jl. werd vermeld, kan daardoor thans met de onderstaande feiten worden aangevuld.

De balans per 31 December 1948 vertoont het volgende beeld:

	× f 1 mln		
Kas en kassiers	2,3	Kapitaal	13,5
Schatkistpapier	8,5		
Deelnemingen	2,4		
Oprichtingskosten	0,3		
	<hr/>		<hr/>
	13,5		13,5

In het verslag wordt vermeld, dat kleine participaties, nl. beneden f 100.000 in het geheel niet worden genomen. Bij deelneming in nieuwe ondernemingen wordt samengegaan met sterke en deskundige medeparticipanten.

In de verslagperiode werden, in verband met de moeilijke plaatsingsmogelijkheden op de openbare emissiemarkt, verschillende aanvragen bij de Participatiemaatschappij ingediend voor overbrugging van de periode, waarna emissie ter beurze zal kunnen plaatsvinden. Aanvragen voor blijvende participaties, waarvoor de maatschappij bedoeld is, kwamen in genoemde periode in mindere mate voor, doordat de ondernemingen nog steeds worden gefinancierd met vooruitbetalingen van debiteuren en nog niet afgedragen belastinggelden.

De samenstelling van de deelnemingen per ult. 1948 was de volgende:

nominaal f 1,5 mln gewone aandelen Bates Cepro Zakken mij.
nominaal f 0,3 mln gewone aandelen Phs. v. Ommeren's Scheepvaartbedrijf (niet royeerbare certificaten).
nominaal f 0,4 mln gewone aandelen Bronswerk.

Zoals bekend zijn de twee laatste beursfondsen; Bronswerk emitteerde inmiddels reeds in Februari 1949.

In 1948 blijkt derhalve slechts één onderneming, waarvan de Nederlanden niet ter beurze zijn gechoept, met geld van de Nederlandse Participatiemaatschappij te zijn gefinancierd, voorwaar wel een zeer bescheiden resultaat.

Met betrekking tot de verwachtingen voor 1949 is in het verslag niets vermeld; ook niet voor zover het betreft de bovenstaande op 31 December 1948 aanwezige participaties, die vermoedelijk toch geen blijvende deelnemingen zullen betekenen.

Wel worden de op 31 December 1948 reeds toegezegde deelnemingen gepubliceerd, welke omvatten:

f 0,25 mln 5% preferent-winstdelende aand. Wernink's Beton Mij.
f 0,15 mln 5% preferent-winstdelende aand. Machinefabr. L. te Strake in oprichting.
f 0,25 mln gewone aandelen Borenfabriek in oprichting.

Opvallend doch niet onlogisch is, dat hier preferente aandelen hun intrede doen; tot dusverre zijn deze in het algemeen bij de industrie-financiering teveel op de achtergrond gebleven.

Het grote bedrag aan kas en schatkistpapier, dat op de balans paraisseert, is vanzelfsprekend bedoeld, geleidelijk in participaties te worden omgezet. Het feit, dat de onderneming nog in de aanloopperiode verkeert, brengt tevens mede, dat de winst- en verliesrekening hier buiten bespreking kan blijven. Uiteraard kan deze nog niets wezenlijks te zien geven omtrent het eigenlijke bedrijf.

J. C. BREZET.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE STAALINDUSTRIE VAN WEST-EUROPA.

Het grootste aandeel in de Westeuropese staalproductie hebben het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, West-Duitsland en de Benelux, terwijl ook Italië, Zweden en Oostenrijk een behoorlijke hoeveelheid staal produceren. Al deze landen, behalve West-Duitsland, hebben grootscheepse programma's opgesteld voor modernisering en uitbreiding van hun staalproductie. De gezamenlijke productie wordt tegen 1952-'53 op ongeveer 57½ mln ton ruw staal geraamd,

vergeleken met een gemiddelde van 44½ mln ton vóór de oorlog. Een dergelijke productie zou volgens velen, en ook naar de mening van het merendeel van het „Steel Committee” van de O.E.E.C., te groot zijn.

Het verst met hun uitbreiding willen het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk gaan. Landen als België en Luxemburg vergroten hun capaciteit niet, maar willen wel een groot deel van hun productie-apparaat vervangen of moderniseren. Het Italiaanse programma beoogt vnl. modernisering, doch ook enige uitbreiding om de productie meer in evenwicht te brengen. Oostenrijk wil de door de Russen weggehaalde installaties vervangen en het bestaande productie-apparaat moderniseren. Zweden wil zover uitbreiden, dat de eigen productie de binnenlandse vraag kan bevredigen, waarbij dan een gelijke hoeveelheid staalproducten zal worden in- en uitgevoerd. Ook Noorwegen gaat de staalproductie opvoeren teneinde zóveel mogelijk in eigen behoeften te kunnen voorzien.

Het „Steel Committee” van de O.E.E.C. moet nu al deze plannen coördineren, zodanig dat geen gevaar bestaat voor toekomstige overproductie of een oneconomisch gebruik van investeringsmiddelen, waardoor verspilling en tal van moeilijkheden zouden ontstaan. De voornaamste problemen, waarmede het zich zal moeten bezighouden, zijn het bepalen hoeveel staal moet worden geproduceerd, welke staalproducten in de eerste plaats dienen te worden voortgebracht, waar zal moeten worden geproduceerd, en in welke mate investeringsgelden aanwezig zijn en ter beschikking zullen komen om te moderniseren en uit te breiden. Deze taak is, volgens het jongste statistische bulletin van de „British Iron and Steel Federation”, veelomvattend en zeer moeilijk. De door de verschillende landen ingestelde plannen zijn nl. nationale plannen, welke in de eerste plaats gericht zijn op een zo groot mogelijke voorziening in eigen behoeften. Wil het „Committee” slagen, dan moet het in staat zijn op deze nationale plannen invloed uit te oefenen. „Unless some procedure be found to malgamate development plans on a European basis, the actions of the Committee will tend to become purely formal recognition of political pressure and bargain made behind the scenes”. Als dat het resultaat zou zijn, dan zou de O.E.E.C. geheel in haar taak te kort schieten.

NATIONAAL PRODUCT EN NATIONAAL INKOMEN VAN DE VERENIGDE STATEN.

Het bruto-nationaal product van de Verenigde Staten daalde, in dollars gemeten, van \$ 69,6 mrd in het laatste kwartaal van 1948 tot \$ 62,1 mrd in het eerste kwartaal van 1949. Berekend op jaarbasis en gecorrigeerd voor seizoensinvloeden zijn deze cijfers resp. \$ 264,9 mrd en \$ 255,9 mrd. Deze vermindering was het gevolg van een daling in de consumptieve uitgaven en de particuliere investeringen. De aankopen van de Overheid en de netto-investeringen in het buitenland vormden ten dele een compensatie voor deze daling.

Volledige schattingen van het nationaal inkomen zijn, daar voldoende gegevens omtrent de winsten der N.V.'s momenteel ontbreken, nog niet bekend, doch volgens de „Survey of Current Business” van Mei 1.1. is het in dezelfde mate als het bruto-nationaal product teruggelopen.

De daling van het personeel inkomen was betrekkelijk gering, nl. van \$ 220 mrd tot \$ 217 mrd. De oorzaak van deze geringere daling ligt vnl. in het feit, dat de door het bedrijfsleven betaalde inkomens minder terugliepen dan de waarde van de productie, hetgeen blijkt uit de handhaving der dividendbetalingen. Voorts vormde de toeneming der overheidsuitkeringen in de vorm van werkloosheidsverzekering een aanvulling voor de daling der inkomens uit productie.

In onderstaande tabel wordt een en ander geïllustreerd.

Nationaal product, nationaal inkomen en personeel inkomen.¹⁾ (in mrd dollars)

	Kwartaal-cijfers		Op jaarbasis, gecorrigeerd voor seizoensschommelingen	
	4e kw. 1948	1e kw. 1949	4e kw. 1948	1e kw. 1949
Gross national product	69,6	62,1	264,9	255,9
Less: Capital consumption allowances	3,7	3,8	14,9	15,2
Indirect business tax and nontax liability	5,2	4,9	20,3	20,0
Business transfer payments	0,2	0,2	0,6	0,6
Statistical discrepancy	1,2	.	-6,4	.
Plus: Subsidies less current surplus of Government enterprises	0,0	0,1	0,2	0,2
Equals: National income	59,3	.	235,6	.
Less: Corporate profits and inventory valuation adjustment	8,6	.	34,3	.
Contributions for social insurance	1,2	1,4	5,1	5,2
Excess of wage accruals over disbursements	0,0	0,0	-0,1	0,1
Plus: Government transfer payments	2,6	2,8	9,9	11,1
Net interest paid by Government	1,2	1,0	4,6	4,6
Dividends	2,6	1,8	8,3	8,3
Business transfer payments	0,2	0,2	0,6	0,6
Equals: Personal income	56,1	53,6	219,6	216,6

¹⁾ Tengevolge van afronding behoeft het totaal niet met de som der posten overeen te stemmen. . betekent: gegevens ontbreken.

MEDEDELING.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN.

Enige tijd geleden hebben De Hogeschoolraad van Rotterdam, de Kring van Amsterdamse Economen en de Tilburgse Academische Economische Kring besloten tot een nauwere samenwerking.

Naar aanleiding hiervan is een „Contactcommissie van academisch gevormde economen” ingesteld, waarvan de leiding bij toerbeurt berust bij een bestuursdelegatie uit de samenwerkende verenigingen. Het secretariaat is thans in handen van Mr Drs A. G. Besier, Joh. Verhulststraat 47, Amsterdam.

De commissie streeft er o.a. naar de wetenschappelijke belangstelling van de leden te bevorderen, door hen op de hoogte te brengen van belangrijke lezingen, congressen en wat hiertoe verder moge bijdragen.

Gaarne ruimt de redactie, door middel van deze rubriek, aan haar streven enige plaats in.

Dit te meer, daar deze mededelingen niet alleen afgestudeerden ten dienste kunnen zijn, maar allen die belangstelling hebben voor de economische problemen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In het midden der afgelopen week kon de callgeldrente weder tot ¾ pCt worden verlaagd. Waarschijnlijk wijst dit er op, dat de banken in mindere mate dan tot dusverre herbelegden. Het is niet onmogelijk, dat thans reeds ruimere kassaldi worden gevormd met het oog op de maandwisseling en de verwachtingen voor de maand Juli, wanneer slechts weinig schatkistpapier komt te vervallen, zodat vermoedelijk evenals vorig jaar een zeer krappe geldmarktperiode in het verschiet ligt. De omzetten ter geldmarkt waren overigens zeer gering, zodat in de marktnoteringen zeer weinig veranderingen voorkwamen. Het zeer schaars aanwezige Julipapier werd tegen ¾ pCt gezocht, Augustus aanwezige Julipapier werd gevraagd, terwijl September- t/m Februaripromessen veelal nominaal 15/16 pCt noteerden; Maart- en Aprilpapier

werden tegen 1³/₈ pCt verhandeld, terwijl Meipromessen tegen 1⁷/₁₆ pCt waren aangeboden.

De aandelenmarkt vertoondè in het midden der afgelopen week een vrij scherpe daling, waarop weer een spoedig herstel volgde, zodat per saldo de koersen over het algemeen weinig afweken van het niveau, dat aan het einde der voorgaande verslagperiode werd bereikt. De koersontwikkeling ter beurze van Amsterdam wijkt wel zeer sterk af van de koersbeweging op de New Yorkse beurs, waar in de afgelopen week een vrij scherpe koersdaling intrad. Vrij algemeen wordt thans in de Verenigde Staten met een scherpe teruggang der conjunctuur rekening gehouden, waarvan de symptomen allerwege steeds duidelijker zichtbaar worden. De Nederlandse aandelenkoersen worden echter vermoedelijk als gevolg van devaluatieverwachtingen nog vrij sterk op peil gehouden. Het is echter zeer de vraag, of de door velen waarschijnlijk geachte devaluatie wel een absolute verbetering in de positie van het Nederlandse bedrijfsleven zal teweegbrengen, aangezien het zeer wel mogelijk is, dat zij, gezien het dalende Amerikaanse en wereldprijsspeil, niet anders is dan het voorkomen van een verdere achteruitgang van de Nederlandse concurrentiekracht op de internationale markten.

Ook de stijging van de koers der binnenlandse dollarlening tot 107 pCt wijst op deze devaluatieverwachting. De staatsfondsenmarkt gaf ook overigens blijk van een vaste stemming, zodat de 3—3¹/₂ pCt 1947 tot 98 pCt steeg, terwijl de 3 pCt Grootboekschuld 1946 het peil van 97¹⁵/₁₆ pCt bereikte.

Onderstaande tabel geeft het koersverloop weer op de aandelenmarkt gedurende de afgelopen week.

	10 Juni 1949	17 Juni 1949
A.K.U.	165 ¹ / ₂	164 ¹ / ₄
v. Berkel's Patent	108	108 ¹ / ₂
Lever Brothers Unilever C.v.A.	255	255
Koninklijke Petroleum	292 ¹ / ₂	295
H.A.L.	145 ¹ / ₂	147 ¹ / ₂
N.S.U.	159 ¹ / ₂	160
H.V.A.	149 ¹ / ₂	153
Deli Mij C.v.A.	145 ¹ / ₂	148
Amsterdam Rubber	132 ¹ / ₂	136
Internatio	180	180

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij resp. in het buitenland en buitenlandse taalindelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
9 Mei '49	445.428	136.020	172.557	144.598	2.984.992
16 Mei '49	445.640	136.574	167.033	145.102	2.958.671
23 Mei '49	445.856	136.264	163.855	141.758	2.950.911
30 Mei '49	445.993	155.026	182.266	151.826	3.005.411
7 Juni '49	446.174	158.384	192.311	146.190	2.993.179
13 Juni '49	446.325	169.645	195.475	145.686	2.962.149
20 Juni '49	446.654	189.440	208.391	142.390	2.941.523

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
9 Mei '49	92.687	293.362	3.875	45.240	366.184	462.630
16 Mei '49	65.733	293.362	3.758	38.548	387.782	494.454
23 Mei '49	62.693	293.362	3.723	49.230	358.890	531.676
30 Mei '49	52.818	293.362	2.973	34.635	365.120	543.186
7 Juni '49	91.827	293.362	2,952	43.477	380.189	525.400
13 Juni '49	142.306	293.362	2.561	52.512	400.930	509.851
20 Juni '49	132.056	293.362	2.523	64.893	407.592	550.009

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 20 Juni 1949.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbriefen in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 900,—)	f 900,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbriefen, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)	"	"
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.800.000.000,—
Voorschotten in rek.-crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 137.941.631,81) Bijbank " 569.736,83) Agentsch. " 3.879.062,72)	f 142.390.431,36
Op effecten enz.	" 141.818.513,15)	" 142.390.431,36*)
Op goederen en celen	" 517.918,21	"
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	"	"
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal	Gouden munt en gouden muntmateriaal f 439.125.431,08 Zilveren munt enz. " 7.528.118,23	f 446.653.549,31
Papier op het buitenland	f 189.439.600,—	"
Tegoeft bij correspondenten in het buitenland	" 203.753.511,06	"
Buitenlandse betaalmiddelen	" 4.637.557,09	" 397.830.668,15
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	"	260.579.049,08
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	"	116.682.560,55
Gebouwen en inventaris	"	2.000.000,—
Diverse rekeningen	"	128.220.922,74
		f 4.794.358.081,19
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	"
Reservefonds	" 15.333.335,71	"
Bijzondere reserves	" 61.674.999,18	"
Pensioenfonds	" 22.585.180,37	"
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	" 1.499.667,79	"
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	" 78.167.740,—	"
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	" 2.941.523.345,—	"
Bankassiganties in omloop	" 206.758,21	"
Rekening-courant saldo's	's Rijks Schatkist f 132.055.942,93 's Rijks Schatkist bijzondere rekening " 293.362.217,31 Geblokkeerde saldo's " 2.523.391,37 Saldo's van banken in Nederland " 64.893.336,34 Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen " 407.591.639,03 Andere vrije saldo's " 550.009.432,59	f 1.450.435.959,57
Crediteuren in vreemde geldsoort	" 59.937.670,57	"
Diverse rekeningen	" 142.993.424,49	"
		f 4.794.358.081,19
*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen		f —
*) Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)		" 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten		" 195.318.726,50

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vasie	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
25 Mei 1949	52.981	396.757	125.042	155.000	426.000
2 Juni 1949	52.981	413.344	125.042	151.500	426.000
9 Juni 1949	52.981	425.410	125.042	154.600	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.693
25 Mei 1949	1.043.180	170.908	890	168.709
2 Juni 1949	1.080.325	161.504	412	159.753
9 Juni 1949	1.080.173	160.684	262	159.046

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
25 Mei 1949	470.983	70.974	14.457	69.677	937.242
1 Juni 1949	470.983	76.922	14.513	67.995	968.974
8 Juni 1949	470.983	83.494	14.549	62.406	972.506

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
25 Mei 1949	30.514	818.493	—	718.715	57.948
1 Juni 1949	31.200	822.353	—	750.806	58.481
8 Juni 1949	31.948	836.422	—	745.091	55.153

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.

Muntbiljettencirculatie per 1 Juni 1949 f 887.176.785,25.

Muntbiljettencirculatie per 8 Juni 1949 f 890.899.733,25.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	3.427	9.986	303	414
19 Mei 1949	28.748	10.361	3.225	7.156	304	636
25 Mei 1949	29.120	10.494	2.477	7.044	296	622
1 Juni 1949	29.120	11.249	2.320	8.410	316	597
9 Juni 1949	29.245	11.881	2.280	8.303	280	581
16 Juni 1949	29.194	12.433	2.309	7.297	278	578

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
19 Mei 1949	915	91.558	82.883	165	1.789	5.403
25 Mei 1949	914	91.152	82.853	291	1.680	5.279
1 Juni 1949	915	92.931	84.355	428	1.742	5.617
9 Juni 1949	915	93.665	84.205	958	1.693	6.362
16 Juni 1949	915	93.225	83.359	1.186	1.782	6.654

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren muntten	Other securities		Deposits				
							Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken	
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3							
1 Juni '49	0,2	1.299,3	1.300	1.272,0	28,3	4,1							
8 Juni '49	0,2	1.299,3	1.300	1.280,1	20,1	4,1							
15 Juni '49	0,2	1.299,3	1.300	1.283,1	17,2	4,1							

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
1 Juni '49	358,5	24,5	23,2	420,4	13,8	29,9	287,6
8 Juni '49	360,2	22,9	21,9	411,2	8,0	29,9	287,4
15 Juni '49	357,3	22,1	22,7	405,2	9,4	9,8	297,3

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Juni 1949	31 Mei 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 91.827.496,34	f 47.456.199,85
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 28.335,54	„ 548.113,49
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 378.451.217,79	„ 348.748.902,21
Voorschotten op ultimo April 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	„ 1.371.151.456,92	„ 1.364.091.059,35
Suriname	„ 32.425.884,68	„ 32.425.884,68
Ned. Antillen	„ 2.591.713,30	„ 2.591.713,30
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en I.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 317.233.132,02	„ 317.221.649,37

Verplichtingen	7 Juni 1949	31 Mei 1949
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1755.657.500,—	f 1753.457.500,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	„ 1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	„ 4616.800.000,—	„ 4654.000.000,—
Daggeldleningen	„ 137.402.894,50	„ 137.400.296,50
Schuld op ultimo April 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 63.414.514,18	„ 63.414.514,18
Schuld in rek.-courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 36.332.522,08	„ 36.293.893,89
Het staatsbedrijf der P., T. en I.	„ 468.844.116,45	„ 427.644.179,51
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2136.786.347,71	„ 2143.003.711,45

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND 1).

1938 = 100	1946	1947	1948	Dec. 1948	Jan. 1949	Febr. 1949	Maart 1949	Apr. 1949
Algem. productie-index van de industrie	74	94	113	127	118	113	128	126
Steenkolen	62	75	82	83	83	79	92	83
Electriciteit afgeleverd aan het net	111	142	173	217	211	186	201	178
Gas	79	98	120	131	133	121	138	125
Stikstofmeststoffen	47	67	82	89	89	81	87	83
Ruwrijzer	70	108	165	169	167	169	208	190
Walsproducten van ijzer en staal *)	73	137	210	244	226	254	290	248
Rijwielen	22	67	122	147	130	132	158	158
Cement	88	114	129	121	128	103	120	127
Metselstenen	52	69	93	113	107	103	104	87
Deuren	38	57	110	140	121	117	129	102
Rubber (gehele industrietak)	97	200	288	283	285	264	224	
Courantpapier	33	37	79	103	84	82	80	
Katoen- en linnenweverijen	39	60	71	79	75	72	77	
Tricotage-industrie	56	85	107	124	122	116	135	129
Schoenen	78	110	137	143	144	137	140	
Sigaren	53	60	60	68	58	60		
Sigaretten	73	124	133	138	124	82		
Boter	52	52	70	55	42	39	58	85
Margarine	93	109	149	205	212	143	196	
Kaas	52	51	77	72	50	42	77	132

*) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; betekent: de gegevens ontbreken; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

*) 1940 = 100.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Buitent. wissels	Disconto's en voor- schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
31 Mei 1949	6.036,6	364,9	138,3	39,7	4.278,9	1.811,5
7 Juni 1949	6.041,1	373,0	132,7	39,7	4.222,6	1.866,9
15 Juni 1949	5.970,4	390,0	135,1	39,7	4.160,9	1.878,9

MAANDCIJFERS.
**GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDER-
LANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDER-
LANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ.**

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Mrt 1949	30 April 1949	31 Mrt 1949	30 April 1949
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen	59	58	81	72
Ned. schatkistpapier.....	2125	2085	2657	2595
	2184	2143	2738	2667
Ander overheidspapier	24	39	119	133
Wissels	2	3	5	5
Bankiers in binnen- en buitenland	94	82	122	107
Prolong. en voorsch. tegen effecten	38	38	49	49
	158	162	295	294
Debiteuren	443	447	534	540
Effecten en daggeldleningen	15	15	20	20
Deelnemingen (incl. voorschotten)	28	28	37	37
	486	490	591	597
Gebouwen	9	9	15	16
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Beleede bestemmingsreserven ..	1	1	1	1
	2838	2805	3640	3575
Passiva:				
Crediteuren	2297	2244	2899	2820
Wissels	1	2	1	2
Deposito's op termijn	241	244	349	345
Kassiers en genom. daggeldl. ...	4	12	6	15
Diverse rekeningen	56	64	77	85
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2600	2567	3333	3268
Aandelenkapitaal	160	160	210	210
Reserve	78	78	97	97
	2838	2805	3640	3575

GOUDPRODUCTIE¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid- Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada	Austra- lië ³⁾	Totaal ge- rapporteerd ⁴⁾
1939	448.753	196.391	178.303	57.599	1.031.214
1940	491.628	210.109	185.890	57.540	1.106.447
1941	504.268	209.175	187.081	52.384	1.140.379
1942	494.439	130.963	169.446	40.383	982.130
1943	448.153	48.808	127.796	26.295	774.086
1944	429.787	35.778	102.302	22.990	701.534 ⁵⁾
1945	427.862	32.511	94.385	23.002	683.011
1946	417.647	51.182	99.139	28.857	696.998
1947	392.004	75.786	107.458 ⁶⁾	32.818	705.484 ⁵⁾
1948 Jan.	34.775	6.042	9.568	2.433	60.377
Febr.	32.459	5.489	9.156	1.945	57.211
Mrt	34.384	6.372	10.070	2.266	60.861
April	34.175	5.650	10.013	2.187	59.564
Mei	34.368	6.078	10.047	2.438	61.213
Juni	33.941	5.719	10.152	2.842	60.173
Juli	34.544	6.180	10.367	3.782 ⁵⁾	64.591 ⁵⁾
Aug.	33.720	7.661	10.689	2.642 ⁵⁾	62.382
Sept.	33.345	7.388	10.322 ⁵⁾	2.478	61.757
Oct.	33.334	6.540	10.742 ⁵⁾	2.565	61.291
Nov.	33.244	5.306	10.897	—	—
Dec.	33.120	5.047	11.443	—	—
1949 Jan.	32.881	3.864	10.815	—	—
Febr.	31.012	3.869	10.762	—	—

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin” van Mei 1949.

²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.

³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint”; maandcijfers worden gerapporteerd door het „American Bureau of Metal Statistics”.

⁴⁾ Gerapporteerd door „Commonwealth Bureau of Census and Statistics”; van 1946 af onderhevig aan eventuele revisie.

⁵⁾ Gecorrigeerde gegevens.

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcer- tificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
12 Mei 1949	23.123	22.549	266	20.130
19 Mei 1949	23.119	22.517	274	19.706
26 Mei 1949	23.116	22.529	277	19.691

Data	F.R.-bil- jetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member- banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
12 Mei 1949	23.330	20.094	913	18.164
19 Mei 1949	23.270	20.332	1.026	18.302
26 Mei 1949	23.241	19.672	668	18.027

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

**Fa. A. O. Beuth van
Wickevoort Crommelin**
Amsterdam-Z. Tel. 25410
Cornis v. d. Lindenstraat 22
Verzekeringadviseurs.

LOD. S. BEUTH

 specialist Gezins- en Oude-
dagsverzorging.

Adviezen inzake:

 Pensioen-voorzieningen voor
Staf en Personeel.

 Organisatie Bedrijfs- en Onder-
nemingspensioenfonds.

 Aanvulling en normalisatie van
bestaande regelingen.

ADVERTEER
IN
DIT BLAD

The Statist

ESTABLISHED 1878

 An Independent Journal of Finance
and Trade

★
**OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION**

★
Contains most complete range of
British economic and financial statisti-
cis published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

◆ **Beschikbare krachten** ◆

LANDBOUWKUNDIG INGENIEUR

met grondige kennis van landbouw en zuivelbereiding, jarenlang werkzaam geweest als adviseur bij groot concern, goede talenkennis, zoekt andere werkring op landbouwkundig of economisch gebied. Brieven onder no. 6695 aan Arc's Advertentiebedrijf N.V., Kettingstraat 2, Den Haag.

◆ **Vacatures** ◆

GRAFISCH BEDRIJF te AMSTERDAM vraagt
CHEF DE BUREAU-HOOFDBOEKHOUDER

Vereisten: Goede algemene ontwikkeling. Gewend leiding te geven. Leeftijd ± 35 jaar. Bekendheid met het drukkerij-bedrijf strekt tot aanbeveling.

Gegadigden moeten zich onderwerpen aan een psychotechnisch onderzoek.

Brieven met volledige inlichtingen omtrent levensloop, Godsdienst, vroegere betrekkingen enz. onder no. ESB 1441, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Adviesbureau voor Bedrijfsorganisatie zoekt:

DOCTORANDUS ECONOMIE

als leider van zijn economische afdeling.

Gegadigden moeten ruime praktijkervaring bezitten inzake bedrijfsadministratieve en commerciële problemen.

Voor bewaarde kracht zelfstandige positie tegen goede voorwaarden en vooruitzichten.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven sollicitaties met opgave van leeftijd, opleiding, ervaring, enz., welke met discretie zullen worden behandeld, te richten onder no. ESB 1442, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - **V.V.S.** -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande crediten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C. Telefoon 38631 (5 lijnen)

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Henripman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelekehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, loestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.